

forfatteren

DANSK FORFATTERFORENING NO. 03 2025

Det andet sprog

Dansk er rigt – som god, fed jord ✧ En lille blyantstreg kan være stor kunst

Anbefalinger til ministeren

AF ANNE SOFIE HAMMER, FORPERSON FOR DANSK FORFATTERFORENING

Da kulturministerens arbejdsgruppe for litteratur tilbage i maj måned afleverede sine anbefalinger til en litterær handlingsplan, var den inddelt i seks forskellige temaer: Litteraturens rammevilkår, forfatteres løn- og arbejdsvilkår på det digitale bogmarked, den teknologiske påvirkning af den litterære udvikling (herunder konsekvenser af streaming og AI), muligheder for at styrke læselyst og læsefællesskaber, muligheder og udfordringer for specifikke genrer og vilkårene for dansk litteratur i udlandet.

Inden for hvert område havde arbejdsgruppen fremhævet enkelte anbefalinger, som de tillagde særlig stor vægt. En slags prioritering, som skulle modvirke, at politikerne udelukkende plukkede fra nederste hylde.

En af de fremhævede anbefalinger var fjernelser af moms på bøger. En anbefaling, som arbejdsgruppen mente havde potentiale til at give hele branchen et tiltrængt løft.

Netop den anbefaling har kulturministeren siden båret frem som en mærkesag, som nu ser ud til at blive gennemført. Dansk Forfatterforening har sammen med andre brancheorganisationer løbende arbejdet på at holde Kulturministeren fast på udmeldingen om, at netop nulmoms på bøger var noget, han ville kæmpe for.

Men det har samtidig været vigtigt for os at pointere, at det absolut ikke er den eneste anbefaling i arbejdsgruppens rapport. Den indeholder f.eks. også anbefalinger om at øge det offentlige bogindkøb og styrke litteraturformidling på skolebibliotekerne, at stille krav til DR om litteraturdækning og litteraturformidling og at øge støtten til blandt andet tegneserier, faglitteratur og lyrik – for blot at nævne et lille udpluk.

Det er tiltag, som repræsentanter fra alle dele af bogbranchen har diskuteret sig frem til og er blevet enige om at anbefale ministeren at tage med i en kommende litterær handlingsplan. For nogle dele af branchen har nogle tiltag været vigtigere end andre. Men der har været en fælles forståelse af, at dét at stå sammen om anbefalingerne giver styrke og vægt.

Det har altså aldrig været meningen med arbejdsgruppens rapport, at den blot skulle argumentere for en fjernelse af bogmomsen. Og blot fordi der viste sig pludselig at være politisk medvind omkring netop dette tiltag, betyder det ikke, at Dansk Forfatterforening nu læner sig tilbage og glemmer alle de andre anbefalinger, som der fortsat er brug for at kæmpe for. Det håber vi heller ikke, at kulturministeren gør. Han har trods alt selv bedt om vores input til en handlingsplan for litteraturen.

Interesserede kan finde hele arbejdsgruppens rapport via link på Dansk Forfatterforenings hjemmeside under nyheder fra maj. ✖

Forfatteren

ISSN 0105-0753
 Nr. 03-2025, 84. årgang
 Udgives af
 Dansk Forfatterforening

Ansvarshavende:
 Anne Sofie Hammer

Redaktør:
 Lene Møller Jørgensen
 redaktor@danskforfatterforening.dk

Bladudvalg:
 Lene Møller Jørgensen, Eva Parum (S),
 François-Eric Grodin (DOF),
 Jette Rydahl (BU), Cindy Lynn Brown (L),
 Simon Væth (III.), Thomas Dickson (F).

Grafisk design:
 Koncept:
 salomet grafik + Pernille Kleinert
 Layout:
 salomet grafik/Mette Salomonsen

Forsideillustration:
 Nicolai Hvidberg Jørgensen

Tryk:
 GraphicUnit ApS

Indsendte bidrag dækker ikke
 nødvendigvis redaktionens holdninger.
 Eftertryk af artikler er tilladt med
 kildeangivelse.
 Eftertryk af illustrationer er ikke
 tilladt.

Forfatteren udkommer fire gange årligt.
 Abonnement tegnes
 gennem Dansk Forfatterforening,
 pris: kr. 600.

Deadline til dette nummer var:
 09-2025
 Udgivelse: 6. oktober 2025

04-25 Deadline: 31. oktober
 Udgivelse: 1. december

Småt & godt**4-5****TEMA****Det andet sprog****6-17****Boghandlen i Præstø****18-21****frit rum****22-23****En lille blyantstreg kan være stor kunst****24-27****Dansk er rigt
– som god, fed jord****28-33****Tekst & Node
– hvordan foregår det?****34-36****Jura****37****Kalender****38****Portfolio
Birgitte Andersen
Bagsiden**

**NICOLAI HVIDBERG JØRGENSEN har illustreret forsiden.
 Han er uddannet fra Designskolen Kolding i 2009 og har tegnet plakater,
 tegneserier, pladeomslag, portrætter, vægmalerier og meget mere,
 ligesom han underviser i tegning.**

RUDERSDALUNDERSØGELSE 1

Et godt og tilgængeligt skolebibliotek har betydning for børns lyst og glæde ved at

læse, fastslår Simon Skov Fougat, lektor ved Nationalt Center for Skoleforskning. Han står bag en undersøgelse om læselyst blandt 5.780 skolebørn i den nordsjællandske kommune Rudersdal. Han fandt, at det mest overraskende i projektet var, at i selv så rig en kommune er der meget stor forskel på kvaliteten af skolebibliotekerne. Nogle skoler har intet bibliotek, andre har rødede og uindbydende biblioteker med få og gamle bøger eller har spredt bøgerne lidt tilfældigt ud over klasselokaler og hylde. Simon Skov Fougat fremhæver dog en enkelt nybygget skole med et bibliotek ved indgangen. Som ovenikøbet er åbent og bemandedt.

Det koster noget at have et skolebibliotek, men det er kraftedeme en god idé,

siger forskeren til Politiken. ✖

RUDERSDALUNDERSØGELSE 2

Far og mor spiller en meget stor rolle, når det handler om børns læselyst

– det bliver understreget endnu en gang i undersøgelsen fra Rudersdal Kommune. Skal dit barn få læseglyde, så læs højt fra første dag. Og læs selv – lad barnet se mor og far læse. Derhjemme og på ferien. Læsning smitter. ✖

FORFATTERMØDE

Dorthe Nors besøger Dansk Forfatterforening i Strandgade onsdag d. 8. oktober

kl. 19-21, hvor hun vil fortælle om sit forfatterskab. I 2014 fik hun et internationalt gennembrud med en novelle trykt i tidsskriftet *The New Yorker*, og tre år senere, i 2017, blev hun nomineret til The International Booker Prize. Forfatteren debuterede i 2001 med romanen *Soul* og har siden udgivet romaner, noveller og essaysamlingen *En linje i verden*. Romanen *Spænd* er hendes seneste værk, der udkom i år.

Medlemmer af Dansk Forfatterforening er velkomne gratis, og gæster betaler 50 kr. ✖

ORD

Den Danske Ordbog mangler midler fra 2026 og er derfor truet af lukning.

Carlsbergfondet vil ikke længere støtte projektet og mener, at det må være en offentlig opgave, men online-ordbogen er ikke prioriteret i finanslovsforslaget for 2026. Samfundet og sproget udvikler sig i en rivende fart, og arbejdet kræver millionbevillinger over de kommende år, ifølge Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, som driver den frit tilgængelige ordbog.

Finansloven 2026 forventes at blive vedtaget i november, og ordbogen kan stadig nå at komme på, hvis der er politisk vilje til det. ✖

MOMS

Moms på bøger skal væk, så de bliver billigere – det har kulturminister Jakob Engel-Schmidt meddelt, og det er en del af finanslovsforslaget.

Det er en god nyhed for læsere, forfattere, forlag, ja, for hele bogbranchen,

siger Anne Sofie Hammer, formand for Dansk Forfatterforening. Biblioteker og skoler er i forvejen fritaget for at betale moms på bøger, så det forventes ikke, at forslaget vil få betydning for deres indkøb. ✖

FORENINGSTOF

Ændringer i det associerede medlemskab

Generalforsamlingen og den efterfølgende urafstemning blandt foreningens medlemmer har afgjort, at associeret medlemskab ændres fra 5 år til 3 år. Dette træder i kraft med virkning fra udgangen af 2025. Dvs. at hvis man er indmeldt som associeret medlem før 1. januar 2026, så er det muligt at være associeret medlem i 5 år, mens nyindmeldte associerede medlemmer fra og med 1. januar 2026 vil følge 3-årsreglen. ✖

Forfatter Martin Glaz Serup (tv), Cindy Lynn Brown, forperson for Lyrikerne i DFF, og Claus Ankersen, forperson for DSF, venter på dronning Margrethe. Første ankomne var dog den kongelige gravhund.

PRISFEST

Prins Henrik Prisen 2025 blev uddelt på Fredensborg Slot d. 11. juni 2025. Prisen gik til Peter Laugesen, og dronning Margrethe overrakte prisen. Prins Henrik Prisen er på 300.000 kr., som er sponsoreret af AVK Holding, Dansk Forfatterforening og DSF har bl.a. stået for at udpege juryen. ❖

Det andet sprog

At have, at kunne, at mestre ikke et, men to (eller flere) sprog er en berigelse – men det kan også være en livslang kamp. Vil det ene sprog altid dominere? Er der ord, som bare er uoversættelige, som aldrig kan rumme den fulde betydning med følelser, associationer, minder og nuancer på et andet sprog?

Vi har talt med fire poeter, forfattere og oversættere, som hver dag jonglerer kunstnerisk og professionelt mellem sprog – deres modersmål og deres tillærte sprog. Eller som en af dem siger: ”Jeg ved ikke, om man kan have to modersmål, men det føler jeg, at jeg har.”

AF LENE MØLLER JØRGENSEN ILLUSTRATION: NIKOLAI HVIDBERG JØRGENSEN

Nye billeder, nye fortællinger, nye vinkler ...

Ét eneste ord kan rumme dufte, associationer, nuancer og adskillige betydninger – og det kan være uoversætteligt. Ja, det er en berigelse at være tosproget, men det kan også kræve hårdt arbejde ...

Mød **Shadi Angelina Bazeghi**, **Duna Ghali**, **Leyla Tamer** og **Jan Pêt Khorto**.

AF ULLA ABILDTRUP OG LENE MØLLER JØRGENSEN

A t kunne udtrykke sig på skrift er en nødvendighed for **SHADI ANGELINA BAZEGHI**, digter, oversætter, underviser og medredaktør af det tværnordiske litteraturtidsskrift *Kritiker* – det er en del af

hendes væren. Og har altid været det, også som lille og halvstor pige. Da hun som 12-årig kom til Danmark med sine forældre, læste hun allerede poesi og prosa, voksenlitteratur som f.eks. den iranske poet Forugh Farrokhzad og amerikanske Ernest Hemingway. Hun skrev selv historier og små noveller. Alt sammen på persisk selvfølgelig.

”Det var et stort tilbageslag for mig, da vi kom til Danmark, og jeg ikke længere havde adgang til voksenlitteraturen. I mit hjem i Iran var jeg omgivet af bøger, stakkevis af bøger, som mine forældre læste og var fordybet i, og som jeg bare kunne række ud efter. I Danmark måtte jeg begynde forfra, starte fra scratch med at lære det nye sprog. Nu var litteraturen ikke længere tilgængelig for mig. Men det, at jeg var god til at læse og skrive på persisk, kom mig til gode i arbejdet med at lære det nye sprog,” siger Shadi

Angelina Bazeghi, der dengang accepterede tingene, som de nu engang var. Og begyndte et intensivt sprogarbejde.

”Jeg lærte hurtigt dansk, og efter et halvt års tid i en modtageklasse kom jeg i en almindelig klasse. Det gik fint med at læse og skrive, mens det mundtlige var sværere. Men efter nogle år trængte noget andet sig på hos mig; jeg følte mig begrænset, fordi jeg ikke kunne udtrykke det, jeg gerne ville – begrænsningen følte jeg især, når jeg skrev poesi. Så i 9. klasse eller måske 1. g begyndte jeg at gennemgå Den Danske Ordbog fra ende til anden og lave skriveøvelser for mig selv til udvalgte ord. For selvom jeg kunne begå mig på dansk, så havde jeg behov for at udvide mit ordforråd og eksperimentere med forskellige udtryksformer.”

Flydende mellem sprog

Shadi Angelina Bazeghi fortæller, at hun ret hurtigt holdt op med at tænke på sit modersmål, da hun kom til Danmark, men at det er anderledes i dag, hvor det er langt mere flydende. Hendes tanker kan være på persisk, på dansk, på engelsk. Sprogene er ligeværdige, og hun skifter nemt mellem dem.

Det intensive arbejde med at lære et nyt sprog

*Jeg var 16 år, da jeg gik i gang med at oversætte hendes
(Forugh Farrokhzad) poesi for første gang, og det gik hurtigt
op for mig, at det at oversætte kræver mere og andet end
kendskab til de enkelte ord og begreber.*

Shadi Angelina Bazeghi,
skønlitterær forfatter og oversætter

til bunds betyder også, at hun ikke er skræmt over at læse noget, hun i begyndelsen måske ikke kan sætte sig ind eller fornemme, det kan være en filosofisk tekst eller komplekse digte.

”Jeg tager ikke sproget for givet, tager det ikke for givet, at teksten bare åbner sig for mig ved første øjekast. Måske er der tale om en tekst med flere lag, så det kræver flere gennemlæsninger eller at læse langsommere og give sig tid til at reflektere over det, der står i teksten.”

Er der emner, følelser, som du har nemmere ved at udtrykke på persisk end på dansk?

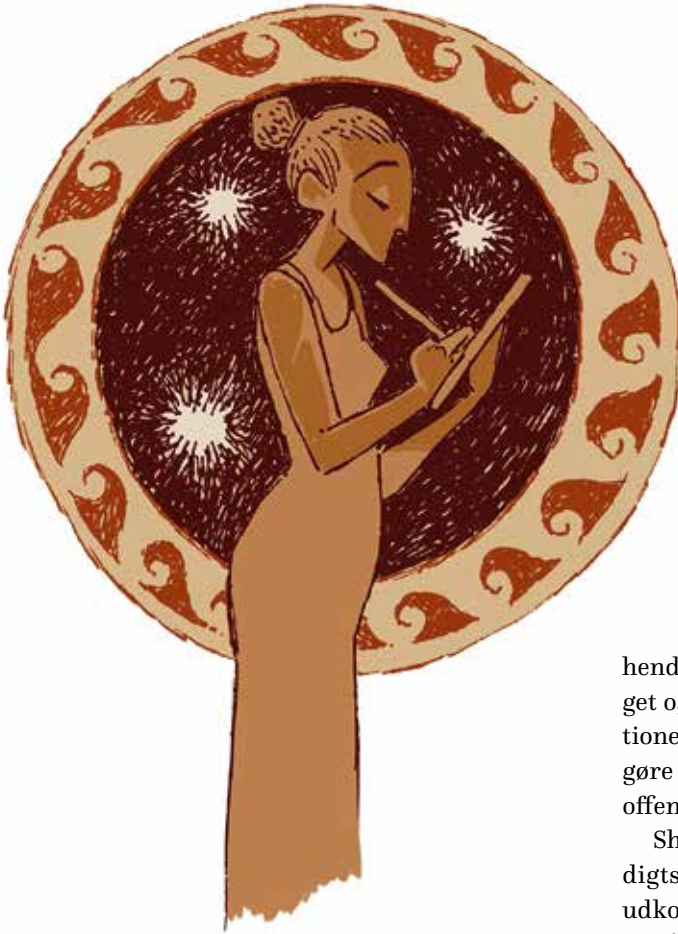
”Som udgangspunkt har jeg nemmere ved at udtrykke mig på dansk, fordi det nu engang er det sprog, som jeg begår mig på de fleste af døgnets timer. Men der findes ord, der er så godt som uoversættelige fra persisk til dansk, fordi det tilsvarende ord på dansk ikke rummer den samme tvetydighed, de samme nuancer eller ikke fremkalder de samme associationer og fornemmelser. Det gælder f.eks. et ord som *yaar*, der både kan betegne en god ven, en elsker og den elskede. Det gælder også ordet *seda*, der både betyder *lyd* og *stemme*.”

Den persiske poesitradition rummer bl.a. et intensivt arbejde med billedsprog og abstrakte metaforer, og i modsætning til danskere læser

iranere hellere lyrik end prosa. En af de mest populære persiske poeter er Forugh Farrokhzad. Hendes digte lever og er kendt og elsket over hele landet, på trods af at hun døde tilbage i 1967 i en trafikulykke, 32 år gammel – og på trods af at digtene er kontroversielle, feministiske og erotiske og derfor censurerede og ofte vanskelige at få fat på. Shadi Angelina Bazeghi har oversat to digtsamlinger af Forugh Farrokhzad, *Lad os tro på begyndelsen af en kold årstid* (Basilisk 2006) og *Kun stemmen bliver tilbage: poesi og biografi* (Gyldendal, 2013).

Fabelagtig poesi

”Iran har en meget gammel poesitradition, og digtere har høj status. Forugh Farrokhzad har jeg læst, siden jeg var barn, og det mystifistiske ved Forughs poesi og ved god poesi generelt er for mig at se, at det er så fuldstændig præcist og samtidig helt åbent. Og når jeg oversætter, arbejder jeg med at skabe det samme rum og udtryk som forfatteren. Forugh Farrokhzad har skabt sit helt eget billedsprog, det trækker selvfølgelig på den persiske poesitradition, men det er samtidig helt særegent for hende. I mine egne digte har jeg ønsket at skabe et billedsprog, som er mit eget, men som også har fællestræk med

*
**

*... der findes ord, der er så godt
som uoversættelige fra persisk til
dansk, fordi det tilsvarende ord
på dansk ikke rummer den
samme tvetydighed, de samme
nuancer eller ikke fremkalder
de samme associationer og
fornemmelser.*

Shadi Angelina Bazeghi,
skønlitterær forfatter og oversætter

hendes, med hendes måde at arbejde med sproget og hendes måde at skabe sanselige abstraktioner på. Derfor gav det god mening for mig at gøre Forugh Farrokhzads digte tilgængelige for offentligheden, før jeg selv debuterede.”

Shadi Angelina Bazeghi debuterede med digtsamlingen *Vingeslag* i 2015, og fem år senere udkom endnu en digtsamling, *Flowmatic*, begge på Gyldendal.

Jeg var 16 år, da jeg gik i gang med at oversætte hendes poesi for første gang, og det gik hurtigt op for mig, at det at oversætte kræver mere og andet end kendskab til de enkelte ord og begreber. Men jeg gav mig i kast med det, fordi jeg gerne ville dele hendes fabelagtige poesi med mit nye hjemland. Det var et arbejde, der optog mig i de næste årtier, for jeg ville lave en oversættelse, der er mere tro mod originalen end dem, der f.eks. fandtes på engelsk.”

Begge digtsamlinger er blevet godt modtaget af et dansk publikum, *Lad os tro på begyndelsen af en kold årstid* og *Kun stemmen bliver tilbage* er udkommet i 5. oplag.

”Ja, der skal meget til, for at man ikke bliver ramt af dem!” siger Shadi Angelina Bazeghi. ✘

... jeg lever i to verdener, som mødes og skilles, hele tiden er det skiftende

DUNA GHALI er skønlitterær forfatter. Hun skriver på dansk og på arabisk og har en lang række titler på CV'et, romanerne dominerer, men forfatterskabet rummer også digte, noveller, tekstsamlinger og en enkelt kogebog skrevet sammen med hendes datter, Fanan Imad. Ved siden af forfatterskabet oversætter Duna Ghali fra dansk til arabisk, og derfor kan man også finde værker af bl.a. Inger Christensen, Tom Kristensen, Kirsten Thorup og Naja Marie Aidt på mellemøstlige boghylder og i arabisktalende hjem.

Duna Ghali havde altid skrevet, men var endnu ikke blevet udgivet, da hun som 28-årig kom til Danmark fra Basra i Irak i 1992.

”At skrive gav mig en ro, så jeg langsomt kunne bearbejde og komme væk fra den frygt, der stammer fra at leve i et totalitært samfund – og også bearbejde frygten ved at komme til et nyt, ukendt land. Jeg fik den nødvendige plads til at tænke og udtrykke mig – et rum til at skrive kritisk og frit om politik, samfundet og min egen eksistens,” siger hun.

To sider, der sommetider strides

Det var dog ikke, fordi hun og det danske sprog straks omfavnede hinanden dengang. Hun læg-

ger ikke skjul på, at det var og ofte stadig er en kamp.

”Det er næsten umuligt at blive i stand til at beherske sproget fuldstændigt, når man først kommer hertil som voksen, det kræver en stor indsats at blive i stand til at udtrykke sig. Jeg kan føle det, som om jeg lever i to verdener, som mødes og skilles, hele tiden er det skiftende, men der er altid ét sprog, der dominerer. Når jeg skriver på dansk, tænker jeg både på dansk og arabisk. Så dominerer det rationelle, jeg skriver uden stilistiske greb, uden pynt. Den irske forfatter Samuel Beckett valgte at skrive på fransk og ikke på sit modersmål for at undgå associationer, klanglag og kulturelle referencer, så hans tekster stod nøgne, præcise og økonomiske. Det kan jeg godt genkende – den afstand eller distance spiller også ind på min relation til det danske sprog. Desuden viser forskning, at det at tale eller skrive på et andet sprog har en tendens til at dæmpe den intuitive, emotionelle respons, man normalt forbinder med anvendelsen af sit modersmål. På arabisk skriver jeg jo med metaforer, billedsprog, associationer og nuancer, for sådan er arabisk, det er et poetisk sprog. Der er stor forskel på dansk og arabisk – hele tiden er der to sider. De kan godt strides.”

Bliver du ikke træt? Træt af at koncentrere dig om at holde rede på og skifte mellem sprogene?

Hun ler lidt og svarer:

”Jo, jeg er altid træt! Jeg bruger omvendt og så min danske side, når jeg skriver på arabisk. Sommetider spekulerer jeg på, hvordan jeg ville skrive, hvis jeg stadig boede i Irak. Det er eksilforfatterens vilkår at være delt mellem to verdener. Det kan være trættende, men også spændende, så jeg bliver ved med at udtrykke mig.”

Duna Ghali debuterede med digtsamlingen *Sene opdagelser, små sejre* (Samleren 2004), og den er også udkommet på arabisk. Hendes arabisksprogede værker og oversættelser udkommer på forlag i bl.a. Libanon, Egypten, Syrien, Irak og også på et forlag i Milano, som udgiver arabisksproget litteratur. Selvom der tales med forskellige dialekter i forskellige arabiske lande, så kan alle læse og forstå moderne arabisk, og dermed kan bøgerne læses på tværs af landegrænser.

Finurlige vendinger og gammeldags sprog

Som oversætter skal Duna Ghali grave sig dybt ned i begge sine hovedsprog, og der er masser af udfordringer. I øjeblikket arbejder hun med oversættelse af en dansk novellesamling, hvor en af novellerne har en jegfortæller, der først afsløres som mand eller kvinde langt inde i teksten. Det giver en udfordring på arabisk, fordi der tilføjes et ekstra tegn i slutningen af ordet, når der er tale om en kvinde, om hunkøn.

”Novellen er svær at oversætte, men jeg har fundet en løsning og en måde at sløre det på. I det hele taget kan klare, skarpe sætninger på dansk være vanskelige at oversætte til arabisk. Man kan godt nogle gange oversætte selve sætningen, men på arabisk føles det, som om der mangler noget ... så er jeg nødt til at forklare eller tilføje lidt. Men jeg er lykkelig, når jeg så finder en løsning!” siger hun.

Der er både klassiske og helt moderne forfattere på listen over de forfatterskaber, Duna Ghali har oversat til arabisk. Bl.a. H.C. Andersen, som hun oversatte i samarbejde med Det Kongelige Bibliotek.

”Jeg havde et helt team i ryggen, som jeg kunne hente hjælp og inspiration hos. H.C. Andersens tekster er jo fyldt med kulturelle referencer, finurlige vendinger og gammeldags sprog. Jeg lærte meget af det, og jeg ville gerne gøre det igen!”

Dansk litteratur bliver godt modtaget i den arabisktalende verden, siger Duna Ghali. Hun nævner *Har døden taget noget fra dig så giv det tilbage – Carls bog* (Gyldendal 2017) af Naja Marie Aidt.

”Det er en smuk sørgebog, som har overrasket og grebet arabiske læsere. De har taget den til sig, og de opfatter den ikke så meget som en bog om sorg, men som en mor-barn-bog. Om det tætte forhold mellem mor og barn.” ✖

*
**

Det er eksilforfatterens vilkår at være delt mellem to verdener. Det kan være trættende, men også spændende, så jeg bliver ved med at udtrykke mig.

Duna Ghali, skønlitterær forfatter og oversætter

Sproget kommer ind med modermælken

LEYLA TAMER er født i Aarhus, men opvokset i Istanbul. Hendes mor er dansk, hendes far er tyrkisk, og de har givet hvert deres modersmål videre til hende – så hun har to.

”Ja, jeg har to modersmål – eller måske er det forkert at sige sådan, måske kan man ikke have det rent neurologisk eller videnskabeligt, og nu har jeg også boet størstedelen af mit liv i Danmark, så lidt af det tyrkiske har jeg nok mistet. Men det er sådan, jeg føler – at begge sprog er mine modersmål,” siger Leyla Tamer. Hun er skønlitterær forfatter, oversætter fra dansk til tyrkisk og fra tyrkisk til dansk, og så taler hun også fransk og engelsk. Som 16-årig flyttede hun til Danmark for at læse, men med mange besøg hjemme i Istanbul og tæt kontakt med sin dansk-tyrkiske familie.

*
**

Der er visse ting, som jeg kun kan udtrykke på tyrkisk, ord, som er ladet med associationer, stemninger, sanser, som jeg ikke kan udtrykke på dansk.

Layla Tamer, skønlitterær forfatter
og oversætter

Er der forskel på, hvordan du bruger de to sprog – er der nogle emner eller følelser, som er lettere at udtrykke på et af sprogene?

”Der er visse ting, som jeg kun kan udtrykke på tyrkisk, ord, som er ladet med associationer, stemninger, sanser, som jeg ikke kan udtrykke på dansk. Jeg arbejder især som oversætter, og et ord som f.eks. *livet* har i mine ører en anden grundtone end dets tyrkiske synonym *hayat*. *Hayat* har en melankolsk klang, en melankolsk grundtone, i modsætning til *livet* på dansk, som emmer af noget livligt, det er et frisk og optimistisk ord. Måske er det noget personligt, men sådan opfatter jeg det.

Og så må jeg også konstatere, at tyrkere har en anden form for humor – det er nok en kliché, at det er svært at oversætte humor – men tyrkisk humor rummer noget andet, noget bittersødt, ikke sarkastisk, men noget, som måske igen hænger sammen med det lidt melankolske. Hvis man har tillært sig sproget som voksen, vil man nok ikke opfange det, det kommer ind med modermælken. Jeg fornemmer – og her taler jeg ud fra min personlige opfattelse og med en lidt begrænset erfaring – men jeg fornemmer, at lærer man sproget senere hen i livet, så er man tilbøjelig til at gøre det tyrkiske sprog mere højtideligt, mere florumvundet, end det egentlig er. Det tillægges svulstighed mere end det direkte hjertenære, sådan som jeg hører det. Når det er sagt, så kan tyrkisk sagtens være virkelig svulstigt, poetisk og parfumeret, men det er ikke sådan, man taler. Tværtimod, mange forfattere har rensset alt glit-

ter væk fra sproget, de forsøger ikke at imponere med lange, indviklede, overlæssede sætninger eller opremsninger, men søger nærmere at formidle stemninger, der er forankret i en dyb historisk realisme,” siger Layla Tamer.

Pynt i den tredje oversættelsesproces

Leyla Tamer debuterede i 2001 med novellsamlingen *Bloksbjerg* og har siden fået udgivet flere noveller, essays, artikelsamlinger og romanen *Lille Yelena*. Når hun skriver på egne tekster, foregår det kun på dansk, men hun arbejder mest som oversætter. Hun har oversat *Barndom* og *Ungdom* af Tove Ditlevsen og arbejder i øjeblikket på yderligere fire af Tove Ditlevsens titler, ligesom Solvej Balles *Om udregning af rumfang I* netop er udkommet i Tyrkiet i hendes oversættelse.

Hvordan tager tyrkerne imod dansk litteratur?

”Solvej Balles bog har jeg ikke fået reaktioner på endnu – den er stadig så ny, men der er stor interesse for Tove Ditlevsen i Tyrkiet, og der er en generel interesse for dansk litteratur. I Tyrkiet er der mange læsere, men de læser hovedsagelig aviser. Samtidig er der en lille, men meget interesseret, læsende gruppe, og selvom de udgør ret få i antal, så er de meget trofaste læsere, og der er et stort bogmarked.

Og hvordan modtager og opfatter danske læsere tyrkisk litteratur?

”Ha ha, ja, de opfatter i hvert fald den tyrkiske litteratur på en helt anden måde, end jeg gør, og derudover ærgrer det mig, at oversættelsen ofte sker fra et andet sprog, typisk engelsk. Der sker noget i den tredje oversættelsesproces – det engelske trænger ind over sproget, det ændrer sproget eller tonen, der bliver på en eller anden måde pyntet på det tyrkiske. Det er svært at sige præcist, hvad der sker i den proces.”

Er der så få tyrkiske oversættere i Danmark, at mange vælger at oversætte fra engelsk og ikke fra den originale tekst?

*
**

... jeg (må) også konstatere, at tyrkere har en anden form for humor – det er nok en kliché, at det er svært at oversætte humor – men tyrkisk humor rummer noget andet, noget bittersødt.

Layla Tamer, skønlitterær forfatter og oversætter

”Der er ikke mange, der arbejder med tyrkisk oversættelse, og personligt har jeg brug for god tid til at oversætte en bog. Men jeg tror, at det også handler om, at en del forlag er lorne ved at få en bog oversat, som de ikke selv kan læse. Det er lettere for redaktøren at følge oversættelsen gennem engelsk, som de selv kan læse. I Tyrkiet vælger de fleste forlag at læse på engelsk, når de skal beslutte sig for en oversættelse, men får så oversat fra originalsproget. ✖

*
**

*Arabisk er sproget for min vrede,
fordi jeg forbinder sproget med den
undertrykkelse, jeg oplevede som barn og ung.*

Jan Pét Khorto, forfatter og journalist

Jeg er forfatter – ikke eksilforfatter eller syrisk forfatter!

På forfatter **JAN PÊT KHORTO**s væg hænger en plakat med Picassos fredsdue sammen med familiefotos, og i hjørnet af køkkenbordet står en papvin. Det ligner et helt almindeligt dansk hjem, men her er dansk blot et af fire sprog. Jan Pêt Khorto er født i Syrien og kom til Danmark i 2009 som flygtning. Da var han 23.

”Kurdisk er mit modersmål. Det sprog, som min familie talte derhjemme, men som officielt var forbudt i Syrien. Så i skolen lærte jeg arabisk,” fortæller han.

Som ung i Syrien blev han fængslet og tortureret for sine digte og kritiske artikler om magthaverne. De første digte på arabisk skrev han som 15-årig, og som 17-årig udgav han sin første digtsamling. Digtene var fyldt med metaforer, som arabisk er så rigt på – læserne var dog ikke i tvivl om, at billederne i digtene var vendt mod enhver form for undertrykkelse politisk, kulturelt og religiøst.

Digtsamlingen blev afvist af det syriske informationsministerium pga. ”nationalt splittende indhold”, men blev siden trykt i baglokalet til en boghandel ejet af en af Jan Pêt Khortos venner.

”Arabisk er sproget for min vrede, fordi jeg

forbinder sproget med den undertrykkelse, jeg oplevede som barn og ung,” siger han.

Først som 18-årig lærte han at skrive kurdisk på illegale skoler i hjembyen Aleppo og senere Syriens hovedstad, Damaskus. Kurdisk skrives dog på mange forskellige måder afhængigt af det land, kurderne bor i. Nogle steder er skriftsproget med latinske bogstaver, andre med arabiske, og mange kurdere har slet ikke lært at læse kurdisk.

”Derfor skriver jeg sjældent på kurdisk – kun når jeg vil udtrykke mine mest private og sårbare følelser,” fortæller han.

Digtene var som honning

Som 19-årig udgav Jan Pêt Khorto sin anden digtsamling, også på arabisk, og den blev uhjælpelig populær.

”Syrere vil gerne læse om politik. Mine – og ligesindedes – digte var som honning for bier,” siger han med et smil.

Samtidig med forfattergerningen uddannede han sig til journalist og udgav en ”underjordisk” regimekritisk avis sammen med andre journaliststuderende og kritikere. Han var blevet rådet til at holde sig under jorden, men det er svært for

et ungt menneske, og en dag blev han arresteret. I hen ved 100 dage blev han udsat for tortur og fik bl.a. brækket en finger og andre knogler samt blev udsat for elektriske stød under forhør.

”Jeg var i opposition til alting – ateist, langhåret, spillede saz (langhalset lutinstrument, red.), kritiserede alle konservative traditioner. Jeg repræsenterede alt det, som flertallet mente var forkert. Jeg følte mig som i eksil i mit eget land og havde et had til alle magthavere, hvad enten de var politiske, kulturelle eller religiøse,” forklarer han.

Efter løsladelsen flygtede han til Libanon, der var kendt for at være det mest frisindede land i regionen. Senere flygtede han videre til Danmark. I Syrien havde han lært engelsk i 1990’erne via indsmuglede VHS-bånd fra netop Libanon med Michael Jackson, George Michael, Whitney Houston og Friends-serien, og han oversatte sin tredje digtsamling fra arabisk til engelsk, da han kom til Danmark. Fra engelsk blev digtene oversat til dansk og udgivet herhjemme.

”Jeg blev taget godt imod i Danmark. Mange hjalp mig på vej både med at få udgivet mine digte og med invitationer til digtoplæsninger,” siger forfatteren i dag på flydende dansk.

Opmærksomheden havde dog også en bagside.

”Da jeg kom til Danmark, følte jeg en forpligtelse til at fortælle om situationen i Syrien, herunder mine egne oplevelser med isolationsfængsel og tortur. Det var en byrde, som jeg tog på mig, men som nogle ikke brød sig om.”

Jan Pêt Khorto formidlede litteratur, journalistik og kultur gennem foredrag og undervisning på uddannelsesinstitutioner, biblioteker og litteraturfestivaler og skrev og udtalte sig til danske og internationale medier. Han blev et ganske kendt navn og begyndte at modtage mange trusler.

”Det har påvirket mig meget, og jeg blev enig med min hustru om at holde en pause fra de offentlige optrædener tilbage i 2018,” forklarer han.

Jan Pêt Khortos hustru er litauisk, og derfra kommer det fjerde sprog ud over arabisk, kurdisk og dansk ind i hjemmet nord for København.

Mit humør bestemmer sproget

Først da Syriens mangeårige leder Bashar al-Assad blev væltet i december 2024, trådte Jan Pêt Khorto efter flere års fravær frem i medierne igen, bl.a. i Debatten på DR, og blev igen en benyttet ekspert i medierne. Men det ærgrer ham, at han vedvarende bliver tituleret *syrisk* forfatter eller *eksil*-forfatter – noget, han løbende har forsøgt ikke at blive kategoriseret som, siden han forlod sit hjemland.

”Jeg har indtrængende bedt om at få min byline rettet til blot forfatter, men jeg trænger sjældent igennem. Jeg har mødt forfattere fra hele verden, som lever i landflygtighed, og for nogle er eksiltilværelsen blevet deres identitet. Men sådan er det ikke for mig, jeg er først og fremmest forfatter. Jeg følte mig mere fremmed i Syrien, end jeg gør i Danmark,” understreger han.

Jan Pêt Khorto har skrevet fem digtsamlinger på forskellige sprog og arbejder i øjeblikket på to romaner, hvoraf den ene er selvbiografisk fiktion. I dag skriver han mest på engelsk, fordi han i takt med sine offentlige optrædener i ind- og udland har fået et mere internationalt publikum.

”Min sidste digtsamling udkom for mere end syv år siden, og mit fokus er nu at skrive romaner. Men en gang imellem skriver jeg stadig digte, og så afhænger sproget af mit sind, og hvilket humør jeg er i,” siger han. ✖

*
**

*... en gang imellem skriver jeg
stadig digte, og så afhænger
sproget af mit sind, og hvilket
humør jeg er i.*

Jan Pêt Khorto, forfatter og journalist

Boghandlen i Præstø

Andelstankens tid er ikke forbi – i små byer rundt om i landet danner lokale borgere andelsforeninger for at bevare købmandsbutikker og supermarkeder. Og boghandler. Der findes i hvert fald to andelsboghandler i Danmark. Vi tager et nærmere kikk på Præstøs andelsboghandel.

AF LENE MØLLER JØRGENSEN

Sidste år besluttede boghandleren i Præstø, at hun ville videre i sit liv efter fire år som boghandler i byen – der skulle ske noget nyt. Ved årsskiftet 2024/2025 annoncerede hun ophør og ophørsudsalg. Men byen ville noget andet. For helt ærligt: Hvad er en by uden en boghandel?

”Vi havde en dejlig og virkelig velassorteret boghandel, som vi var meget glade for. Indehaveren lukkede jo ikke butikken, fordi den ikke løb rundt eller ikke gav overskud, men udelukkende fordi hun ville noget andet. Byen græd – og vi ventede og håbede selvfølgelig, at nogen ville overtage boghandlen, men hvilken bank vil låne en million ud til at overtage en boghandel? Det sker ikke,” siger Dorte Krogsgaard, der er tidligere DR-journalist gennem mange år. Hun flyttede til den lille havneby fra København for fire år siden.

Andelstanken

Samtalen om, at boghandlen holdt ophørsudsalg og stod foran en snarlig lukning, gik rundt i byen. Og en dag skubbede en anden Præstøbeboer, Ida Exner, til Dorte Krogsgaard og

spurgte, om de ikke kunne finde ud af noget med hensyn til den boghandel?

Og de fandt bl.a. ud af at kikke mod nord, mod den nordsjællandske by Fredensborg, hvor en stor gruppe borgere for nogle år siden i samlet flok gik sammen om at købe Fredensborg Boghandel, da boghandler Poul Blæsbjerg syntes, at det var på tide at gå på pension som 78-årig. Efter 26 år som indehaver af butikken. Den bog- og læseinteresserede flok i Fredensborg og opland dannede en andelsforening med det formål at købe og køre boghandlen videre, og i løbet af meget kort tid havde de solgt en stor del andelsbeviser. Nok til at forretningen kunne køre videre og nu gør det på fjerde år.

En historie, som gav folkene i Præstø mod og luft under vingerne.

”Fredensborg Boghandel er vores store forbillede. Når nogen spørger, hvorfor vi lige har valgt at lave en andelsforening og ikke et ApS eller noget andet, så svarer vi ærligt, at det ved vi egentlig ikke rigtig. Men at Fredensborg brugte andelstanken – så det har vi også gjort,” siger Dorte Krogsgaard.

Salget

Ideen tog for alvor fat hen over foråret 2025, og

i løbet af sommeren arbejdede en gruppe benhårdt. Det kræver engagement og ildsjæle, hvis sådan et projekt skal lykkes. Og de findes altså i Præstø.

Hvert år holder byen et gigantisk marked, Fransk Forår i Præstø, i Kristi himmelfartsferien, og i år bookede idemagerne bag andelsboghandlen en bod, hvorfra de fortalte om projektet. Og også solgte andelsbeviser til boghandlen. Folk tog rigtig godt imod projektet, og der blev solgt andele, virkelig mange andele, a 1000 kroner stykket. En stor del af den indsamlede kapital stammer faktisk fra markedsdagene, som faldt sammen med dagen, hvor boghandlen lukkede.

”Selvfølgelig ville vi gerne have overtaget lo-

kaler og inventar fra den gamle boghandel, men vi var slet ikke langt nok i processen, og indehaveren kunne selvfølgelig ikke vente på, at vi fik realiseret ideen. Vi vidste ikke engang selv, om andelsboghandlen blev til en realitet, på det tidspunkt,” fortæller Dorte Krogsgaard.

Det formelle i foreningen var på plads, foreningen var dannet med generalforsamling og vedtægter, der blev skabt en hjemmeside, og selvom Dorte Krogsgaard faktisk har erfaring fra nogle år i forlagsbranchen for mange år tilbage, vil hun godt kalde kredsen af ildsjæle omkring andelsboghandlen for glade amatører, der havde kastet sig ud i det.

Bestyrelsen består af fire personer, alle ulønnede, med Dorte Krogsgaard som formand og

*
**

Vi kommer ikke til at have et kæmpestort lager, men vi skal have bredde på hylderne, skønlitteratur til børn, unge og voksne, debat, biografier osv. Og så kan vi jo bestille hjem fra DBK – det bliver, vil jeg tro, learning by doing.

Kerstin Øhlenschlæger, butikschef

*Byen græd – og vi ventede og håbede selvfølgelig,
at nogen ville overtage boghandlen, men hvilken bank
vil låne en million ud til at overtage en boghandel?*

Dorte Krogsgaard,
formand for bestyrelsen i Præstø Boghandel

Ida Exner, kulturel formidler og børnebogsforfatter, som næstformand.

Den lille million

Andelsboghandlen fik en kæmpe opbakning fra lokalsamfundet, og det tog kun et par måneder, før der var solgt andelsbeviser for 950.000 kroner. Langt de fleste har købt et enkelt bevis på 1000 kroner, men nogle har dog købt to, tre eller fem. De lokale virksomheder og øvrige butikker har måske ikke været helt så interesserede i at støtte op som forventet, men blandt dem er der også nogle, der har købt for 10.000-20.000. Men andelshaverne skal altså hovedsagelig findes blandt Præstøs 4000 indbyggere, selvom der også er andelshavere fra oplandet og sommerhusområdet, en enkelt, der bor i New York, og en krimiforfatter, der har skrevet en af sine populære bøger i et sommerhus, ikke i selve Præstø, men i nærheden af Præstø. Og det var nok til, at hun var interesseret i en andel.

Dorte Krogsgaard har som nævnt boet i Præstø i fire år, og hun siger, at ”os, der bor her, synes selvfølgelig, at det er paradiset på jord”. Det er en by med fint bevarede gamle huse, en lystbådehavn og en høj aktivitet af kulturelle be-

givenheder og borgerdrevne kulturinstitutioner såsom en biograf, en musik- og koncerthall og den årlige litteraturfestival. Sidstnævnte er Dorte Krogsgaard også en drivende kraft bag. Gyldne Dage er endnu en tilbagevendende begivenhed, hvor der sættes fokus på et år i 1800-tallet med musik, byvandring, boder, foredrag og masser af udklædninger.

”Jeg tror godt, man kan sige, at Præstø er en kerne i Sydsjælland med mange ildsjæle,” siger hun.

Drømmejobbet

I skrivende stund er der ikke sat en endelig underskrift på lejekontrakt på et lokale, men det er oppeover. Pr. 1. september er der ansat to boghandlere, og håbet er, at boghandlen kan åbne 1. oktober og få julesalget med.

De to boghandlere i den nye butik er butikschef Kerstin Øhlenschlæger og salgsassistent Mette Simonsen. Kerstin Øhlenschlæger har forladt Vanløse for at flytte ind i sit nyindkøbte andelsrækkehus i Præstø og være tæt på sit nye job.

”Det fantastiske ved det her projekt er jo, at det er en hel by, der vil have den boghandel. Det

vidner om et engagement, der gennemsyrrer både folk og by,” siger Kerstin Øhlenschläger, der ikke tvivler på projektets bæredygtighed.

Hendes første faglige liv var som journalist, fortæller hun, men for fire år siden flyttede hun til Bornholm, og efter et job som juleassistance i boghandlen i Nexø fik hun mulighed for at blive voksenelev i butikken.

”Det er et drømmejob, og jeg har altid elsket bøger og at læse. Som boghandler kan jeg formidle litteratur direkte, en til en, og ikke bare gennem bare et medie.”

Indehaveren af den gamle boghandel overdrog tre flyttekasser med bøger, der var tilbage efter ophørsudsalget, til andelsforeningen. Og det er, hvad der i skrivende stund er af varer til boghandlen.

”Det kommer vi jo ikke langt med,” siger Dorte Krogsgaard, ”så det bliver den første store opgave for butikschefen og hendes salgsassistent – at købe ind. Først og fremmest bøger, masser af bøger, men også af de papirvarer, man forventer at finde i en velassorteret boghandel,” siger Dorte Krogsgaard.

Hun understreger, at bestyrelsen ikke blan-

der sig i indkøbene, men der er enighed om, at der skal købes bredt ind, og at hylderne skal fyldes med bøger, folk kan lide at læse. ”Vi skal ikke kun satse på det snævre og smalle og den nye af Solvej Balle,” siger bestyrelsesformanden.

”Det er spændende, og det er overvældende, og selvfølgelig flyver mine tanker vidt omkring i forhold til det,” siger Kerstin Øhlenschläger, der selv læser *Rødovre Blues* af Jonas T. Bengtsson lige nu, og som også nyder at læse f.eks. Anne-Lise Marstrand-Jørgensen, Kristina Stoltz og gode krimier. Men det er ikke hendes personlige smag, der skal afgøre indkøbene.

”Først og fremmest skal vi jo lære kunderne at kende, snakke med dem og føle os frem, så vi får en ide om, hvad de ønsker. Vi kan ikke benytte os af de gode boghandlerrabatter, fordi vi ikke kommer til at købe 12 eksemplarer af samme bog, men kun to. Vi kommer heller ikke til at have et kæmpestort lager, men vi skal have bredde på hylderne, skønlitteratur til børn, unge og voksne, debat, biografier osv. Og så kan vi jo bestille hjem fra DBK – det bliver, vil jeg tro, learning by doing.” ✖

Præstø Boghandel håber også på at samle en kreds af frivillige, der kan støtte de to ansatte og bestyrelsen i arbejdet. F.eks. med at hjælpe til ved events og forfatteraftener, pakke nyheder ud og stille bøger op, byde på kaffe og en snak i butikken, svinge en støvsuger eller en støveklud og komme med idéer og skabe liv og stemning i den lille boghandel.

frit rum

Nattergalen, der æder alt

AF STEPHANIE CARUANA

Jeg hvisler til min sidemand til netværksmødet, at jeg ikke deltager i dagens øvelse. At jeg helt principielt er imod at bruge kunstig intelligens.

Jeg er forfatter, men også journalist og filmkritiker. Jeg ser AI som et grænseløst væsen i stil med "No-Face", Kaonashi, fra tegnefilmen Chihiro og heksene. Et åndevæsen, der inviteres ind og bliver grotesk stort, fordi alle fodrer det for at få guld. Og Kaonashi gylper alt op igen. Jeg vil ikke fodre uvæsenet, men rækker ud efter en croissant på mødebordet, bider til, så flagerne drysser ned i skødet.

"Det er bare en øvelse," siger hun.

Jeg hvæser lidt om de bøger, som bæstet bygger på. Som dragen Smaug hviler alle AI-sprogmodeller på bjerge af litterært guld, det er tyveri, og hvad får vi forfattere ud af det? Intet. Rutinemæssigt raser jeg sammen med andre forfattere i ind- og udland over AI-brud på copyright. Men i smug kan jeg underholdes, når andre laver små, falske filmtrailere, der forestiller sig, hvis en filmskaber som Wes Anderson havde lavet Star Wars. En skør, men vidunderlig, tanke. Rumoperaen ville have foregået i en langt ude og pastelfarvet galakse.

"Kom nu, gør det!"

Min netværksgruppe består af folk, der laver kommunikation til medlemmer i organisationer: styrelser, fagforeninger og sådan. Når vi mødes, vender vi karriere og får faglig inspiration. I dag om AI, kunstig intelligens, Smaug, No-Face, Ondskaben selv. Eller en kunstig legekammerat? Flere om bordet bruger allerede ChatGPT, er begejstrede for alt det, de synes, teknologien tilbyder. Netværksgruppen er ikke ligeglad med, at millioner af forfatters værker er blevet set som tilgængelige data, hældt ind i sprogmodeller, så vi kan bede ChatGPT og dens kolleger om at skrive alt, sågar i stil med kendte forfattere.

De vil bare gøre arbejdsdagen nemmere, skabe mere indhold til deres informationskanaler. Vi lever alle i en indholdsverden, hvor content er konge.

Øvelsen består i at versionere en pressemeddelelse om Esbjergværftets lukning til fordel for grøn energi: Hvordan vil den lyde, hvis det skulle være en nyhed til børn? Hvordan kan den skæres friskere, kortere, mere interessant for andre målgrupper? Omkring bordet går folk i gang, og jeg låner min sidemakkers bærbare og taster ind.

Prompt:

Du er skønlitterær forfatter og skriver minimalistiske, poetiske krimier. Skriv en novelle på 300 ord. Du må udelukkende bruge denne pressemeddelelse.

ChatGPT's svar:**DET SIDSTE KUL**

Der var en mærkelig ro over Esbjergværket den sidste nat. Kulstøvet lå som en tynd hinde over gulvene, og maskinerne stod stille, som om de også vidste, at deres tid var forbi. Ole gik langs de tomme korridorer. Han havde været her, da værket åbnede. Dengang havde kullet været fremtidens energi – en kraftfuld, sort muskel, der kunne holde samfundet i gang. Han kunne stadig huske den første dag, duften af brændt kul og den dybe rumlen fra kedlerne. Nu var det anderledes. Kulstøvet kvælende tilstedeværelse føltes tungere, som en skygge af fortidens fejltrin. Ole lod fingrene glide over de rustne gelændere. "Farvel," hviskede han stille til maskinerne, som om de var gamle venner.

Klokken slog midnat, og en tekniker tændte for det sidste nødaggregat. Kulhaugens skygge strakte sig over værket, men snart ville den være væk. De sidste rester af sort energi skulle transporteres væk i løbet af ugen. Ole tænkte på de 1,2 millioner tons CO₂, som hvert år var blevet sendt op i himlen herfra. Hver eneste gram havde haft sin pris. Han gik ud i natten. Over ham drejede vindmøllerne langsomt, næsten majestætisk, mod stjernerne.

"Det er tid," mumlede han og satte sig i sin bil.

Da han kørte væk, kunne han se værket i bakspejlet. En sort silhuet mod den oplyste horisont. Det var ikke længere fremtiden. Det var fortid. Og fremtiden, tænkte han, var grøn som vinden og solens stråler, der ville genopbygge det, kullet havde revet ned.

Novellen spyttede ud uden kreativitet fra min side. Den er ikke god, men den er heller ikke dædret dårlig. Klichéfyldt, ja. Og den følger en lille plotmodel. Men jeg er næsten rørt over den gamle tekniker, der vemodigt slukker og kører væk. Det er sært med en teknologi, der virker til at forholde sig til andre maskiners overflodighed, forholder sig til sin egen forgængelighed. Det føles næsten menneskeligt. Det er meta.

Et ord stikker ud. Jeg researcher og finder ud af, at "Kulhaugen" lå på Gammelholm på Niels Juels tid, ca. hvor Københavns Brand opstod. Symbolsk nok. Ordet er ikke med i pressemeddelelsen, det er et spørgsmål i maskinen, en fejl i matricen. Fortidens flyveaske.

AI vil gerne hjælpe. Den vil altid løse et problem, man stiller den, og hvis man påpeger, at et svar er forkert, får man et høfligt undskyld og en ny version. Vi må stille de rigtige spørgsmål. Og huske, at AI ikke er menneskelig eller nytænkende, den gylper blot det op, vi fodrer den med. Alt er referencer. AI vil ikke noget. Vi tillægger den mening, når vi genkender et mønster, et billede.

Andersens mekaniske nattergal gik i stykker, men AI vokser sig blot større, hver gang vi lader os underholde af den.

Novellen er i boksen. Jeg bliver nok ikke arbejdsløs som forfatter og journalist, så længe jeg både har kul på og kæmper for vindmøller. ✖

frit rum

I denne udgave af Forfatteren har De skønlitterære rådet over Frit Rum
– i det kommende nummer overtager en af de andre grupper.

En lille blyantstreg kan være stor kunst

Kamma Svensson var en kendt og brugt illustratør, bladtegner og kunstner i sin samtid, fra 1940'erne til 1970'erne. Hun tegnede bogforsider, Tivoliplakat, julemærker, vignetter og bladtegninger til Politikens legendariske litterære og journalistiske Magasinet og morsdagsplatter for Royal Copenhagen. I dag er hun på vej ud i glemslen. Måske ...

AF LENE MØLLER JØRGENSEN

Vi har mange dygtige tegnere i Danmark – men tegnere har aldrig været så højt estimerede som grafikere og malere. Arbejder du med olie på et lærred, anses du som virkelig kunstner. Selv kan jeg ikke se, hvorfor materialet skulle gøre en forskel på, hvor stor værdi der ligger i et billede. En lille blyantstreg kan være stor kunst, og den er da original, idet den kun findes i selvsamme eksemplar. Som tegner er det også sjældent, at jeg sælger en sort-hvid tegning. Folk vil have farver og store flader.”

Citatet er Kamma Svenssons (1908-1988) og stammer fra et interview i magasinet Weekend fra 1981. Hun talte med erfaring fra et langt liv som illustratør, bladtegner og kunstner. Som citatet antyder, følte hun sig nok aldrig helt anerkendt som kunstner – i anmeldelser og omtaler blev der lagt vægt på hendes ”kvindelige varme”, hendes ”mere end kønne” tegninger af mor og barn, og én kunstkritiker mener, at hun utvivlsomt nåede ”dybest i sine børneskildringer”.

Hendes mange sort-hvide vignetter bliver også fremhævet. ”Hun er en fin og mærkelig

Kamma Svensson var anerkendt for sine vignetter – ”denne lille dekorative dims i en tekst, der bare ser så nydelig ud, men som indeholder essensen af mange ord”, museumsinspektør Hanne Westergaard i Politiken i 1982

kunstnerinde,” skriver daværende museumsinspektør Hanne Westergaard i Politiken i 1982 – og understreger, at Kamma Svensson har en ”sjælden evne til at skabe en vignette: denne lille dekorative dims i en tekst, der bare ser så nydelig ud, men som indeholder essensen af mange ord”.

Anerkendt eller mindre anerkendt; meget brugt og populær var hun med adskillige separate udstillinger og deltagelse i bl.a. Kunstnernes Efterårsudstilling på Charlottenborg og Grønningen. En aflyst udstilling i Paris har tilsyneladende naget hende og hendes nærmeste. I bogen *Kamma Svensson*, som hendes bror har redigeret og Forlaget De unges Kunstkreds udgivet efter hendes død, kan man læse, at Paris-

Kamma Svensson brugte chokolade-papir fra Mozartkugler og marcipanbrød og ikke bladguld i sine illustrationer. Her forsiden af bogen *Kamma Svensson*, redigeret af hendes bror, Poul Svensson

Kamma Svensson var tilknyttet Politikens tillæg Magasinet som bladtegner og lejlighedsvis skribent gennem mange år. Her en forside tegnet af hende i 1958.

udstillingen af hendes værker blev ”forpurret af kolleger i Danmark, som i stedet fik arrangeret en rigtig kunstudstilling med rigtig kunst af rigtige kunstnere”.

Mellemøstlig inspiration

Kamma Svensson blev født i Sønderborg, dengang landsdelen tilhørte Tyskland, i en dansk-talende familie, som senere flyttede til Flensborg og dermed blev en del af det danske mindretal. Ligesom Kamma Svensson er illustratør Tove Krebs Lange, tidligere formand for Illustratørerne, vokset op i Flensborg – fem årtier senere end Svensson, som dog havde sat mange spor i området, og allerede som barn lagde Tove Krebs Lange mærke til Kamma Svenssons tegninger.

”Jeg kendte og genkendte hendes streg på flere bogomslag – hun har en meget karakteristisk og personlig streg – men hendes navn kendte jeg jo ikke. Det interesserer man sig ikke for som barn. Derhjemme havde jeg bogen *Tirtsa* med en forside af Kamma Svensson. Jeg prøvede at tegne efter hende, finde hendes stil. Jeg husker især en tegning af en pige med smuk, tyk fletning. De dér flet, der snoede sig ud og ind, var fascinerende og noget, der fangede en pige. Dengang var de

Kamma Svensson studerede som ung på Kunstakademiet i Berlin i 1930'erne. Foto fra Historie Haderslev-udstillingen: *Kamma Svensson: Illustratorenes foregangskvinde.*

fleste børnebøger illustreret med mere traditionelle, naturalistiske tegninger.”

Det var først, da Tove Krebs Lange en dag adskillige år senere som voksen uddannet illustratør kom ind på forlaget Høst & Søn på Købmagergade i København, at hun fik sat navn på illustratoren – for dér, på en væg i forlagets lokaler, hang den originale forsidedegning til *Tirtsa*.

”Og så kunne jeg nærstudere hendes teknik – og det gik op for mig, at hun brugte en meget dårlig papirkvalitet, som gjorde, at der opstod skygger og skjolder. De giver noget til tegningen, absolut, men effekten stammer simpelthen fra akvarelmaling, der lægger sig i søer på det tynde, dårlige papir – noget, som mange illustratører gør sig umage for at undgå. Det har nok kostet forlaget en del i reproarbejde, da omslaget skulle trykkes.”

Den første del af sin uddannelse fik Kamma Svensson som elev i København hos maleren Harald Slott-Møller, og efter et studieophold i Paris begyndte hun på Kunstakademiet i Berlin, hvor hun studerede fra 1930 til 1933. Hun har fortalt, at Biblen var en af hendes store inspirationskilder, og hun har også illustreret bibelhistorier af bl.a. Johannes Møllehave og 1001 og én nat for børn.

”Der er noget ikkedansk over hendes tegninger, noget mellemøstligt eller ægyptisk med de dér profiler, hvor øjet sidder på siden af hovedet, og den sorte streg. Hun bruger også et væld af mønstre, som giver et grafisk udtryk. Formen er flad – der er bestemt ingen fartstriber – det er meget statisk. Der er ingen tvivl om, at hun var draget af det mellemøstlige,” siger Tove Krebs Lange, ”under Kamma Svenssons studier på

Kunsthøgskolen i Berlin kan man forestille sig, at hun muligvis har haft adgang til fine samlinger af mellemøstlig, måske persisk, kunst, der har gjort indtryk.”

En samler og flittig brevsriver

På Kamma Svenssons fødeegn er der stadig mange spor efter hende og hendes arbejde. Historie Haderslev er en kulturorganisation, som består af et arkiv og to museer i byen, og arkivet har taget initiativ til og stået bag flere udstillinger af hendes værker – senest i sommer og sensommer 2025 med udstillingen *Kamma Svensson: Illustratørernes foregangskvinde*, som viste tegninger, grafiske blade, malerier, citater, fotos og trykplader, kurateret af Hans Bang.

”Lykken er, at hun var en samler,” siger Hans Bang, ”hun smed sjældent noget væk. Også hendes familie har været omhyggelige med hendes ting. Ad flere omgange har slægtninge, bl.a. hendes svigerdatter, doneret værker og nogle af hendes personlige ejendele til arkivet – malerier, tegninger, skitser, collager, udklip og breve, masser af breve. Kamma, hendes forældre, søskende, venner var meget ivrige brevsrivere. Dengang var der postudbringning to gange om dagen, og diskussioner og samtaler om hverdag, politik og familieforhold fløj imellem dem.”

Brevene vidner om en familie, som gik meget op i politik og værdikamp.

”Hun var en del af en konservativ/nationalistisk familie, som var præget af både to verdenskrige og af Genforeningen i 1920. Hendes breve og de utallige essays, hun har skrevet til aviser og magasiner, vidner om, at hun havde et skarpt blik på arbejdsdelingen mellem mand og kvinde, og på kvindens rolle i familien og i samfundet.”

Hans Bang har sjældent set så omfattende en brevsamling, og én ting ærgrer ham.

”Der mangler en bog, en monografi, om Kamma Svensson,” siger han. For hun var en interessant kunstner, der voksede op i en turbulent historisk tid med Sønderjylland under tysk

herredømme. Hendes personlige liv afspejler også den historiske tid, hvor hendes forældre ikke skjulte deres store sorg og misbilligelse over, at hun valgte at gifte sig med en tysk mand, bosætte sig og studere kunst i Berlin.

Tove Krebs Lange deler Hans Bangs ærgrelse over, at der ikke findes et samlet værk om Kamma Svensson, som rettelighed Karen Margrethe Svensson, men som holdt fast i både kælenavn og pigenavn i sit kunstneriske virke, selvom hun officielt skiftede efternavn i forbindelse med sine to ægteskaber.

”Den eneste bog, der findes om Kamma Svensson, er skrevet af hendes bror, Poul Svensson, og ikke for at underkende den eller ham, men det kunne være interessant at se en uvildig og analytisk gennemgang af hendes arbejder.”

Kamma Svensson brugte guld og sølv i mange af sine illustrationer og værker, og også det var noget, Tove Krebs Lange var fascineret af. Hvordan laver hun de skygger og mange nuancer i gullet? tænkte hun. Men da hun, også som barn eller helt ung, så en original af Svensson i et privat hjem – det lignede lidt en russisk ikon med mor og barn, måske Jomfru Maria med Jesusbarnet, gik det op for hende, at Kamma Svensson ikke arbejdede med bladguld, men med chokoladepapir. Guld- og sølvindpakkingspapir fra chokolader og marcipanbrød.

”Det var lidt en overraskelse, men giver en meget fin effekt,” konstaterer illustratoren.

Hans Bang fra Historie Haderslev griner lidt ad historien.

”Næ, hun gemte også emballage, pap og papir, som hun måske kunne bruge i sine collager. En slægtning fra den yngre generation, måske en lille nevø, der husker Kamma som ældre kvinde, har i et brev beskrevet, at det var en familie, der elskede chokolade, og der var ofte skåle på bordene med især mozartkugler, når den store familie var samlet. Og så var Kamma den sidste, der gik i seng, for hun måtte lige gennemgå skålene for glittet chokoladepapir.” ❄

Dansk er rigt – som god, fed jord

Gennem mange år arbejdede amerikanske **Susanna Nied** tæt sammen med **Inger Christensen** om oversættelse af digterens værker. Deres samarbejde blev også til et nært venskab.

AF MINNA SKAU

Da et par af amerikanske Susanna Niefs fætre og kusiner for nylig læste Niefs engelske oversættelser af Inger Christensens digte for første gang, undrede de sig. De kan ikke dansk. Men de ville vide, hvordan i alverden deres kusine havde båret sig ad med at få så mange lag, meninger, sproglig matematik og visuelle elementer med fra ét sprog til et andet.

Nied er den stille, beskedne og perfektionistiske type, der trods flere priser stadig ikke er helt overbevist om, at hendes oversættelser nu også er så gode.

Men hvis det faktisk lykkedes hende, så mener hun selv, at forklaringen skal findes i København. På renseriet, ved spisebordet, hos købmanden og bageren, i svømmehallen og rundt om Søerne. For det var her, Susanna Nied lærte Inger Christensen at kende så dybt og nært, at hun kunne få ord og betydning med fra dansk til engelsk. Det var også her, hun uddybede sin ungdoms kærlighed til det danske sprog.

”Der er jo mange danskere, der siger, at dansk ikke er smukt sprog. De mener, at norsk og

svensk er smukke sprog, mens dansk er grimt og fladt og lyder, som om man har munden fuld af kartofler. Men det er ikke det, jeg hører. Jeg hører noget jordnært med den samme rolige følelse, som når man er ude i naturen. Jeg hører også musik. Det er bare ikke den dér sang ud over det hele som norsk og svensk. Det er rigt. Som god, fed jord,” siger Nied.

Lys og Græs

Som det så ofte er med øjeblikke, der ender med at være definerende i et liv, var det noget af et tilfælde, at Susanna Niefs liv i 1970’erne og 80’erne blev filtret sammen med Inger Christensens.

Nied havde i 1965 efter gymnasiet været et år i Danmark som udvekslingsstudent. Hun holdt kontakten til sin danske værtsfamilie og bevarede sin nysgerrighed over for det nye sprog. Da hun flere år senere på universitetsbiblioteket i San Diego faldt over antologien *Ny dansk poesi 1940-1965* over danske digtere redigeret af en for hende ukendt mand ved navn Poul Borum, bladrede hun lidt tilfældigt rundt i bogen. Da hun kom til C, gik hun i stå ved Christensen.

Der var to digte – *Lys og Græs* – skrevet af Inger Christensen. Første indskydelse, da Nied så

titlerne, var, at det nok handlede om naturen, som hun elsker. Men da hun begyndte at læse, indså hun straks, at det var meget, meget mere end det.

”Jeg følte, at jeg havde fundet, hvad jeg søgte. Men jeg havde også en følelse af, at der foregik en masse, som gik hen over hovedet på mig. Der var så meget i de digte. Så jeg satte mig for at finde ud af, hvordan hun havde gjort det. Jeg var nødt til at oversætte det til engelsk for rigtigt at forstå det. Men når jeg oversatte det, fattede jeg det selvfølgelig stadig ikke. Jeg kunne bare mærke, at der var noget helt fantastisk ved det her menneske,” siger Nied.

Noget af det, der ramte, var, hvordan Inger Christensen i *Lys* evnede at få lyset til at skinne i selve ordet. Nied var forundret, fascineret

og draget. Det var, som om selve lyset trak hende ind i bogen.

”Jeg visualiserede det nærmest som lys, man ser i skoven. En dyb, tæt skov, hvor man fornemmer, at hvis man går i dén retning, er der en plet, hvor solen bryder igennem, og hvor man kan se alt mere klart og tydeligt,” mindes hun.

Nied viste sin haltende oversættelse til sin professor, der underviste i litterær oversættelse. Han opfordrede hende til at sende oversættelsen til den danske digter. Men ”nej, nej, nej, nej, nej, det kan jeg umuligt gøre”.

Det

Og så alligevel, i 1979 tog Nied sig sammen. Hun nedfældede sin oversættelse af *Lys* på tyndt, lyseblåt, knitrende luftpostpapir sammen med en

*Jeg havde forestillet mig denne her høje, slanke digtertype
klædt i sort og med et hus, der var fyldt med krystaller
og fuglereeder og den slags.*

*Men dér på Hovedbanen stod en lille kvinde med baret
og så meget forvirret ud.*

*Under armen havde hun en indkøbspose med
et stort franskbrød, og der stod en lille dreng
og trak hende i armen og sagde "moar, moar".*

Oversætter Susanna Nied
om sit første møde med Inger Christensen

*
**

*Der er jo mange danskere,
der siger, at dansk ikke er
smukt sprog
... dansk er grimt og fladt
og lyder, som om man har
munden fuld af kartofler.
Men det er ikke det, jeg hører.
Jeg hører noget jordnært
med den samme rolige følelse,
som når man er ude i
naturen.
Jeg hører også musik.*

Oversætter Susanna Nied

litterær kærlighedserklæring og et forsigtigt forslag om samarbejde. Det blev foldet, puttet i kuvert, frankeret og postet til Dag Hammarskjölds Allé på Østerbro i København.

Og en dag kom der svar på nye lyseblå, knitrende ark.

”Hun skrev tak for den smukke oversættelse. At hun syntes, hun genkendte sin egen stemme i den. Og hun havde det her andet værk, *Det*, mon jeg ville have lyst til at oversætte det? Jeg var så lykkelig. Jeg løb rundt om bygningen et par gange, og jeg kunne slet ikke være i mig selv,” husker Nied.

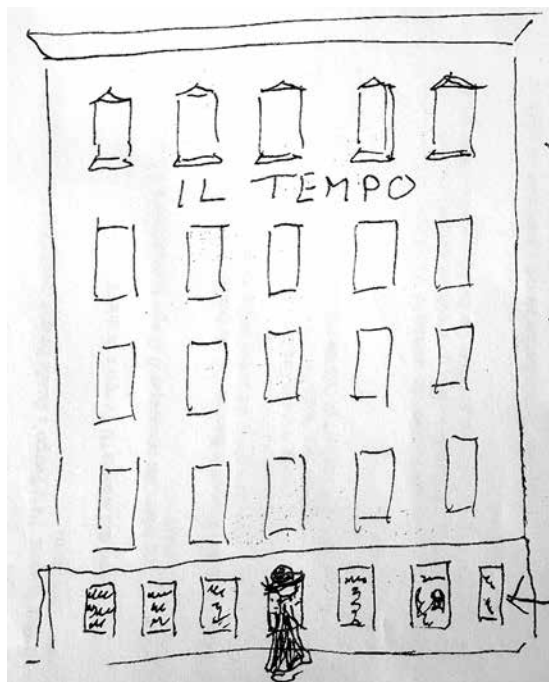
Men så læste hun det medsendte værk, hvor Inger Christensen pakker sin stærke sprogbeherskelse ind i en stram typografisk struktur.

”Jeg sagde til mig selv: ’Jeg synker. Det her kan jeg umuligt oversætte. Jeg aner end ikke, hvad det handler om.’ De første 33 sider var jo helt bogstaveligt blokke af prosa fra top til bund, fra venstre til højre på siden. Jeg følte, at jeg skulle hugge ord ud af blokkene. Jeg vidste jo, at der var digte indeni. Jeg fandt ud af, at jeg ikke bare kunne læse dem, finde en fremdrift og aflæse, hvad hun gjorde. Det var helt umuligt. Indtil jeg begyndte at hugge i dem. Fra allerførste ord skaber hun bid for bid for bid for bid for bid et univers, som hun bygger op med stjernerne i bevægelse, vores eget blod i bevægelse. Alt er levende og i bevægelse.”

Oversættelsen skred frem med lyseblå breve frem og tilbage – Christensens på dansk, Neds på engelsk. En dialog, hvor Inger Christensen ofte tegnede små skitser i marginen af sine breve: en kvinde med hat, en avisioskiosk, en gadescene fra en rejse.

Alfabet

På et tidspunkt fandt Inger Christensen via danske fonde penge til, at oversætteren kunne besøge lyrikeren i Danmark, så de sammen kunne arbejde videre på oversættelserne af *Lys* og *Det*. Det var i 1981, samme år som værket *Alfabet* udkom i Danmark. Det nåede inden af-

Inger Christensen tegnede ofte små skitser i marginen af sine breve til Susanna Nied - her et gadebillede fra Rom, hvor Inger Christensen blev inspireret til digtet *Vandtrapper*.

*
*
*

*Fra allerførste ord
skaber hun bid for bid for bid for
bid for bid et univers, som hun
bygger op med stjernerne
i bevægelse, vores eget blod
i bevægelse. Alt er levende
og i bevægelse.*

Oversætter Susanna Nied om Inger Christensens *Det*

rejse også at komme i kuvert over Atlanten. Og det var noget helt andet end *Det*. Nied læste det i ét hug med tårerne strømmede ned over ansigtet. Hun vidste med det samme, hvad der foregik, og i dagene inden rejsen kunne hun ikke slippe arbejdet med oversættelsen.

”Her var der ikke noget med en marmorblok. Det var som en besættelse. Jeg måtte stoppe bilen, når jeg var ude at køre og pludselig fik en idé til en bedre oversættelse af en bestemt linje. Jeg holdt op med at gøre hverdagsting som at lave mad, og jeg tror, min mand var tæt på at forlade mig. Men enhver indskydelse og hver eneste lille ændring gjorde det en smule bedre.”

Første udkast til oversættelsen af *Alfabet* lå klar dagen inden rejsen. Så den var med i tasken, da Inger Christensen hentede Susanna Nied på Københavns Hovedbanegård.

”Jeg havde forestillet mig denne her høje, slanke digtertype klædt i sort og med et hus, der var fyldt med krystaller og fuglereeder og den slags. Men dér på Hovedbanen stod en lille kvinde med baret og så meget forvirret ud. Under armen havde hun en indkøbspose med et stort franskbrød, og der stod en lille dreng og trak hende i armen og sagde ’moar, moar’. Hun spurgte, om jeg havde spist, og jeg sagde ’ikke siden Frankfurt’, og så tog vi hjem til hende og spiste aftensmad.”

De næste mange uger sad de to kvinder over for hinanden ved et arbejdsbord med rød voksdug og skrivemaskine, mens de arbejdede sig igennem *Lys*, *Det* og *Alfabet*. Christensen drak stærk kaffe, Nied drak te. De klikkede over kærligheden til sprog og natur, frygten for atomkrig, snak om mænd og mødre og fælles barndoms minder om leg med haletudser i vandløb ved henholdsvis Vejle Fjord og Santa Barbara.

”Metoden var den, at hun læste et afsnit op på dansk, og så svarede jeg med, hvad jeg havde på engelsk. Og så gik vi det igennem sammen. Hun var meget overbærende med mine fejl. Så rakte hun sin lille, buttede hånd over og klappede min hånd og sagde: ’Her har du vist sjusket lidt.’

*Det var som en besættelse.
Jeg måtte stoppe bilen, når jeg var ude
at køre og pludselig fik en idé til
en bedre oversættelse af en bestemt linje.*

Oversætter Susanna Nied om Inger Christensens *Alfabet*

Med meget af *Alfabet* var det sådan, at så snart jeg hørte hende læse et par linjer på dansk, så sagde jeg 'aaah' og gik straks i gang med at strege ud og lave om. Jeg havde brug for at høre det med hendes stemme. Hendes rolige stemme. En lille, stille stemme, der sagde alle de her ting, der fik jorden til at skælve," siger Nied og beskriver Inger Christensens helt særlige forhold til ord.

"Jeg har ofte følt, at hun så ord som levende organismer – planter, planeter, stjerner. Jeg tror, hun sommetider følte, at hvis bare hun kunne undgå at stå i vejen for ordene, så ville de selv udtrykke alt, hvad der skulle udtrykkes."

"Da *Sommerfugledalen* udkom, sendte hun mig også et eksemplar. Og jeg skrev tilbage til hende og sagde: 'Jeg elsker den her bog, men jeg kan absolut ikke oversætte den. Jeg kunne aldrig, aldrig følge dine rimemønstre.' Og hun skrev tilbage og sagde: 'Jamen prøv nu bare. Du behøver ikke følge mine rimemønstre. Bare skriv, hvad der står, så skal det nok gå.' Og selvfølgelig er det helt sandt. Styrken i poesien bærer det igennem.

Den dag jeg modtog hendes bog, og begyndte at sprætte siderne op, kom min nabo og sagde: 'Kom, kom udenfor og se.' Og der var sommerfugle overalt, luften var fyldt med en sværm, en

hel vandring af sommerfugle. De satte sig i vores øjenbryn og på vores hoveder.

Og jeg tænkte: Okay, det er en besked fra sommerfuglene. Deres måde at sige: 'Selvfølgelig kan du gøre det!' Det tror jeg i hvert fald.

Så jeg oversatte *Sommerfugledalen*. Men jeg følte virkelig, at jeg ikke havde gjort et godt nok stykke arbejde.

Jeg tror ikke, jeg sagde det til Inger. Men jeg tror, at bare et enkelt blik på min oversættelse, så ville hun vide det. Det var elegancen, elegancen i den måde, hun vævede digtet på. Det er svært for mig at forklare. Men hun sagde aldrig: 'Nej, den skal ikke udgives.'"

Cowboy Eddie and the North Pole

For oversætteren blev opholdet i Danmark meget mere end ord på papir. Hverdagen og det levende ord blev også vigtige elementer i hendes forsøg på at finde ud af, hvordan hun skulle få det hele med fra dansk til engelsk.

"Hun åbnede døren for mig – jeg fulgtes med hende for at hente tøj fra renseriet, til købmand, på marked og til svømning med hendes søn. Jeg lærte at høre forskellene i hendes stemme, alt efter om hun talte til et barn eller til en kollega, om hun talte om barndoms minder eller om noget

politisk, der virkelig pissede hende af. Jeg hørte alle nuancer,” siger Nied.

I dag medgiver hun, at det tidkrævende, nære samarbejde er en dårlig model, hvis man har brug for at tjene penge som oversætter. Nied har da heller ikke haft så nært et forhold til for eksempel Søren Ulrik Thomsen, Naja Marie Aidt og Asta Olivia Nordenhof, som hun også har oversat. Men det er nu i det hele taget ikke meget værd i dollars at oversætte dansk lyrik til engelsk. For eksempel tog det 20 år at finde et amerikansk forlag, der ville udgive Inger Christensen. Så Susanna Nied har blandt andet arbejdet på en telefoncentral, i en boghandel og på et forlag, og hun har både serveret og undervist.

Undervejs har hun selv gjort sig mange flere tanker om sprog og mennesker. Hun har for eksempel oplevet, at en anden dansk digter bad hende oversætte det danske ”turkis” til det engelske ”blue”, fordi det var for svært at udtale ”turquoise”, når vedkommende skulle læse sine digte op på engelsk.

Hun har tænkt over, at det måske var Inger Christensens stærke tyskkundskaber, der gav hende en særlig evne og mod til at arbejde med struktur og syntaks helt til kanten af det mulige på dansk.

Susanna Nied mener, at en oversætter ”med

lidt held” selv kan bidrage med noget. Hun begyndte selv at skrive digte som 12-årig, og som teenager skrev hun også den illustrerede fortælling *Cowboy Eddie and the North Pole*. Hun er typen, der skriver bag på kuverter og andet forhåndenværende, som hun enten forlægger eller gemmer i rodede bunker på natbordet. Hun er ikke i tvivl om, at det nære samarbejde med Inger Christensen også har gjort hende til en bedre skribent, så hun i dag skriver gode breve til familie og venner. Men den nærmest jantelovsbeskedne amerikaner skal nødes til at erkende, at hun nok må have gjort noget rigtigt, når den danske lyriker blev ved med at ville samarbejde.

”Det er klart, at man bliver bedre, når man arbejder med en digter i verdensklasse. Men jeg tror nu i virkeligheden, det var digtene, der gjorde noget rigtigt. Jeg tror, folk hungrer efter noget, der går dybt. Efter at blive rørt ned i deres sjæls allerdybeste. Noget, der går lige i hjertet. Inger trak på så meget i sin måde at bruge sproget på. Bibelen, salmer, Kingo og en enorm viden. Det var også hende, der lærte mig at sige ’nixon bixen, Karen Blixen’ i stedet for bare at sige nej,” siger Susanna Nied.

Nied er i dag 78 år. Hun savner stadig Inger Christensen, der døde i 2009. ✨

SUSANNA NIED

Tidligere underviser i engelsk og sammenlignende litteratur ved San Diego State University i Californien. Begyndte at oversætte for sin egen fornøjelses skyld i begyndelsen af 1970'erne og har fra 1982 og frem modtaget flere priser for sine oversættelser af danske digte og litteratur, primært Inger Christensens værker. I USA har forlaget New Directions udgivet Nields oversættelser *Alphabet* (2001), *Butterfly Valley* (2004), *It* (2007), *Light, Grass* (2011) og *Condition of Secrecy* (2018). Har også oversat Søren Ulrik Thomsen, Naja Marie Aidt og Asta Olivia Nordenhof.

INGER CHRISTENSEN

Født den 16. januar 1935 i Vejle.
Død den 2. januar 2009 i København.
Gift med forfatter Poul Borum 1959-1976.
Uafsluttede medicinstudier fra Københavns Universitet, læreruddannet fra Århus Seminarium 1958.
Debuterede i 1962 med digtsamlingen *Lys* og har siden udgivet bl.a. *Græs* (1963), *Det* (1969), *Alfabet* (1980), *Sommerfugledalen: et requiem* (1991) og flere essays.

Tekst & node

– hvordan foregår det?

Skoler, erhvervsuddannelser, højere læreanstalter
 – alle kopierer hver dag sider af bøger og materialer, papirkopier
 og digitale kopier. Rettighedshaverne, forfattere, komponister, journalister
 mv., skal have betaling for kopieringen. Og det er organisationen
Tekst & Node sat i verden for at styre.

AF LENE MØLLER JØRGENSEN

Hvert år sender udvalgte kunder på uddannelsesområdet deres kopier til Tekst & Node. Det bliver til ca. 50 mio. sider. Kunderne – det er f.eks. folkeskoler, universiteter, efterskoler, professionshøjskoler, musikskoler osv. – betaler for hver kopiering pr. elev til Tekst & Node, som derefter undersøger, hvem der er autorer til de kopierede værker, og fordeler og udbetaler pengene. I år er det samlede beløb 393,3 mio., men det svinger fra år til år.

Én kopieret side udløser 39,4 øre. Tekst & Node tager 3 øre i administration, og så er der 36,4 øre tilbage, som bliver ligeligt fordelt mellem forfatter og udgiver. Nu er der 18,2 øre tilbage til forfatteren, det er altså for et eksemplar af en side, men nu skal hele klassen på tyve elever have fem sider af novellen, og så ender vi på 18,2 kroner til forfatteren. Det skal dog siges, at der er

forskel på genrerne – f.eks. tildeles én side lyrik flere point eller øre end en side prosa.

Men der skal en vis volumen til, før pengene bliver udbetalt.

”Vi udbetaler ikke beløb under 100 kroner,” fortæller Marlene Hansen, teamleder i Research & Dokumentation, som står for fordeling af vederlag, ”men vi sætter beløbene ’i banken’, og hvis rettighedshaverens samlede vederlag når over 100 kr. inden for 3 år, så udbetaler vi hele beløbet.”

Hvis alle 50 millioner skulle registreres, og hver øre udbetales, ville alle pengene gå til administration, og derfor har T&N udviklet et finmasket stikprøvesystem. Der er mange forskellige typer skoler, som kopierer og sender kopier ind på forskellig vis, men her tager vi folkeskoler som eksempel. Der er i øjeblikket over 100 grundskoler i landet – antallet ændrer sig dog med tiden ved sammenlægninger mv. Omkring 100 af skolerne bliver ved hvert nyt skoleår udpeget som stikprøveskole. De skal være repræ-

sentative for hele landet, så der er små og store skoler, der er byskoler, landsbyskoler og mellem-skoler, og de er fordelt ud over Danmark, og gennem et år registrerer lærerne al kopiering på den enkelte skole.

Rent praktisk foregår det sådan, at når en lærer med 25 elever tager kopier til hele klassen, så tager han en ekstra og smider den i en bakke, som Tekst & Node har stående ved siden af kopimaskinen. Kopierne bliver løbende samlet og afleveret, så teamet på Tekst & Node kan tælle op og registrere forbruget. På det digitale område upoader læreren en kopi og lægger den ind på T&N's hjemmeside. På de digitale platforme, Meebook og MinUddannelse foregår indsendelsen automatisk.

Stikprøveskolerne har udpeget en kontaktperson, som vejleder sine kolleger, og T&N-teamet gør også meget ud af at informere og kommunikere med kontaktpersonerne og skolerne generelt for at fortælle om processen med stikprøver, men også for at øge bevidstheden om, at rettighedshavere skal have betaling for brug af deres værker, fortæller Marlene Hansen.

Samtidig skal underviserne også vide, at der er grænser for kopiering. Man må ikke kopiere en hel bog – nej, heller ikke sådan en lille, kort læse-let-bog til indskoling. Det hedder maks. 20 procent af værket og højst 20 sider af samme værk.

”Det er et gennemarbejdet system, og det er også vores erfaring, at lærerne tager det meget alvorligt. Og skolerne kender også systemet, fordi de mindst hvert tiende år er udpeget til at tage stikprøver.”

Når et helt års stikprøver er kommet ind, går tællearbejdet i gang på Kalvebod Brygge i København.

”Hvis dele af et værk er kopieret én gang på en af de 100 skoler, så registrerer vi det, og fordeler vederlag for kopieringen. Men det er først når værket bliver kopieret på flere forskellige skoler og over flere år, at vi kan beregne en kopierings-

*
**

Det er et gennemarbejdet system, og det er også vores erfaring, at lærerne tager det meget alvorligt. Og skolerne kender også systemet, fordi de mindst hvert tiende år er udpeget til at tage stikprøver.

Marlene Hansen,
teamleder i Research & Dokumentation

TEKST & NODE

er etableret og ejet af 14 organisationer af rettighedshavere og udgivere, bl.a. Dansk Journalistforbund, Akademikerne, AUTOR - Komponister og Sangskrivere, VISTA og Dansk Forfatterforening. Morten Visby, tidligere formand for DFF, sidder i organisationens bestyrelse.

Vi bliver indimellem ringet op af forfattere, som fortæller, at deres nye bog har solgt godt, og de ved, at den er populær og brugt på mange skoler, men de har ikke fået vederlag for kopiering af den. Og det undrer dem.

Marlene Hansen,
teamleder i Research & Dokumentation

cyklus for værket, og en sandsynlig kopiering på landsgennemsnit,” siger Marlene Hansen.

T&N har data på kopieringen tilbage fra 1997, og de kommer også i spil, når man vurderer kopiering af de enkelte værker. Det er usædvanligt, hvis et værk er kopieret af mange skoler i et par år og så forsvinder fuldstændig fra stikprøverne – så er det sandsynligt, at det stadig bliver kopieret andre steder, og så tages der højde for det. Det vil ofte være sådan, at for et nyudgivet værk det første år eller to ligger kopieringen forholdsvis lavt, så stiger kurven, efterhånden som værket bliver kendt, hvorefter interessen daler igen.

”Har en forfatter skrevet noget meget aktuelt, en artikel eller en bog om f.eks. krigen i Ukraine, så vil vi typisk kunne se, at værket kopieres på mange skoler et år eller to, men formentlig ikke igennem en årrække. Og når man får en opgørelse fra Tekst & Node, så bør man kikke på den enkelte titel og følge dens udvikling og ikke kun fokusere på det samlede beløb.”

”Vi bliver indimellem ringet op af forfattere, som fortæller, at deres nye bog har solgt godt, og de ved, at den er populær og brugt på mange skoler, men de har ikke fået vederlag for kopiering af den. Og det undrer dem. Så svarer vi, at der ikke nødvendigvis er en sammenhæng mellem salgstal og antallet af kopieringer. Tvært-

imod vil det ofte være tilfældet, at skolerne faktisk har købt den populære bog eller lånt den på biblioteket som klassesæt og derfor ikke kopierer den. Ellers havde vi fanget den i stikprøverne,” siger Marlene Hansen.

Hvilke titler bliver kopieret meget og gennem mange år?

”Det er f.eks. i høj grad de klassiske dansk- og matematiksystemer i folkeskolen, dem ser vi alle steder og år efter år.”

Og en tekst, der bliver brugt til folkeskolens eller gymnasiernes afgangsprøver?

”En sådan tekst bliver jo i sagens natur til mange kopier. Men det materiale kommer ikke ind gennem vores almindelige stikprøvekontrol. Der kommer indberetningen direkte fra ministerierne eller fra de udvalg, der har lavet eksamensopgaverne. Opgaverne er jo hemmelige, og derfor kan de ikke spørge rettighedshaverne om lov på forhånd,” siger Marlene Hansen. ✖

SE MERE OM TEKST & NODES ARBEJDE PÅ WWW.TEKSTOGNODE.DK

Det er også dér, på forsiden af hjemmesiden i øverste højre hjørne, at du enten kan finde din profil eller oprette dig og gøre opmærksom på, om du er autor, udgiver eller arving.

Når du betaler for en del af udgivelsen

Hvad du skal være opmærksom på ved medudgivelse ved hybridforlag

AF DANSK FORFATTERFORENINGS JURIST, ANNE KOLDBÆK

Medudgivelse ved hybridforlag er en del af branchen. Men der er en anden relation mellem forfatter og udgiver end ved en traditionel forlagsudgivelse.

På et forlag betaler du ikke for udgivelsen. Du er "sælger" af dit værk, og når forlaget finansierer det hele, så tror forlaget på, at din bog vil blive købt og læst. Hvis du selv udgiver bogen, så betaler du for det hele. Du beholder rettighederne, og du ejer trykte bøger og filer til forskellige formater.

Men indgår du en kontrakt med et hybridforlag, så er I begge både "køber" og "sælger", dvs. at der er tale om en samarbejdsaftale. Det er ofte uklart, om der er en rimelig balance mellem, hvad hver især leverer af arbejde og penge. Det er også ofte uklart, om fordelingen af indtægter fra salget er rimeligt balanceret ift. finansieringen.

Og så er der den ukendte faktor, at hybridforlaget ikke kun udgiver bøger, som de har udvalgt til udgivelse, men også delvist lever af, at forfattere betaler en del af udgifterne til udgivelsen. Hvem har mest på spil? Det har forfatteren. Derfor skal du være særligt opmærksom på følgende, hvis du får tilbudt en kontrakt, hvor du skal betale et beløb til (hybrid-)forlaget:

HVAD BETALER DU FOR?

Du skal ikke acceptere at betale et beløb, som du ikke ved hvad går til. Der skal være et budget for udgifterne frem til udgivelsen af bogen, dvs. de opgaver, forlaget skal udføre, og hvad de cirka koster. Det anbefales, at du især betaler specifikt for layout og tryk af bøger, da det tydeliggør, at bøgerne tilhører dig.

HVILKE RETTIGHEDER HAR FORLAGET BRUG FOR?

Forlaget har brug for ret til at fremstille og sælge din bog i det omfang, som I har aftalt, f.eks. det første oplag og evt. e-bog og lydbog.

HVAD HVIS DU BLIVER SKUFFET OVER FORLAGETS INDSATS?

Så skal du kunne opsigte aftalen og overtage filer og restoplag, fordi de tilhører dig. Typisk er forfattere skuffede over salget og markedsføringen af bogen. Når du selv har betalt for en del af udgivelsen, SKAL du kunne opsigte kontrakten med et rimeligt varsel. Det bør være 1-3 måneders varsel, når der er gået mindst 6 måneder efter udgivelsen. ✖

KALENDER

Hvor intet andet er nævnt, holdes møderne i Dansk Forfatterforenings lokaler i Strandgade 6, København.

Postkort til kolleger Onsdag d. 3. december kl. 16-19

Dansk PEN og Dansk Forfatterforening arbejder igen sammen og afholder et arrangement, hvor vi skriver postkort til fængslede kolleger rundt om i verden ved årets slutning.

BU

Plot – et fyraftensmøde Tirsdag d. 28. oktober kl. 19-21

Karakterudvikling – et fyraftensmøde Torsdag d. 20. november kl. 19-21

Juleklip og hygge Tirsdag d. 9. december kl. 19-21

DOF

Julestambord Torsdag d. 4. december kl. 15

Vi mødes på Hviids Vinstue i København og ønsker hinanden glædelig jul.

DOF holder julefrokost Lørdag d. 13. december kl. 18

Alle medlemmer inviteres til julefrokost med middag, underholdning og bogbytte.

FAGLITTERÆRE

Mageløs Magi i nutidens Indien – et fyraftensmøde Onsdag d. 24. september kl. 16-18

Benthe Ploug er oplægsholder. Der serveres kaffe/te mv. Tilmelding senest d. 18. september til kaos@kaareoester.dk.

Orø, mulighedernes ø – et fyraftensmøde Tirsdag d. 21. oktober kl. 16-18.

Linda Danielsen Røyggaard er oplægsholder. Der serveres kaffe/te mv. Tilmelding senest d. 14. oktober til kaos@kaareoester.dk. Mulighed for at deltage online ved tilmelding

Bag om de ekstreme danskere – et fyraftens- møde

Tirsdag d. 25. november kl. 16-18.

René Karpantschof er oplægsholder. Der serveres kaffe/te mv. Tilmelding senest d. 18. november til kaos@kaareoester.dk. Mulighed for at deltage online ved tilmelding

Den faglitterære pris 2025

Fredag d. 7. november

Prisen uddeles af Dansk Forfatterforening på Bogforum. Prisen er finansieret af Statens Kunstfond og tildeles en faglitterær forfatter, der på fremragende vis gennem sit forfatterskab har formået at formidle høj faglig viden til et alment læsepublikum.

DE

SKØNLITTERÆRE

Horror – et fyraftens- møde

Fredag d. 31. oktober kl. 16-18

Skræm dig selv på Halloween med A. Silvestri, Rasmus Hastrup og Steen Langstrup. For alle. Tilmelding en uge før til stephanie@caruana.dk

Læsbar

Tirsdag d. 11. november kl. 16-18

Kom, lyt, læs op, giv konstruktiv, kærlig og kollegial feedback på tværs af grupper. For alle. Tilmelding senest en uge før til sinusreuss@gmail.com

Debutantaften

Lørdag d. 15. november 16-20

Byd årets debutanter prægtigt velkommen! For S-medlemmer. Tilmelding senest en uge før til stephanie@caruana.dk

Juleamtam!

Lørdag d. 29. november kl. 18-23

Mere info følger. For medlemmer. Tilmelding en uge før til stephanie@caruana.dk

Postkort til kolleger – for medlemmer Onsdag d. 3. december 16-18

Sammen med Dansk Pen skriver vi hilsener til forfulgte forfattere. Tilmelding en uge før til stephanie@caruana.dk

SENIORGRUPPEN

Mød Per Bregengaard Onsdag d. 8. oktober klokken 15-17

Bogpræsentationer sam- men med Dansk-Svensk Forfatterskab Søndag d. 12. oktober klokken 15-17

Mød Lecia Jønsson Onsdag d. 19. november klokken 15-17

Julemøde Torsdag d. 11. december klokken 15-17

HAIKUGRUPPEN

Haiku i vestlig litteratur Søndag d. 19. oktober kl. 13-17

Ifølge R.H. Blyth skriver visse forfattere et prosasprog, der næsten er haiku. Workshop med at udtrække haiku fra en selvvalgt prosatekst.

Renga-workshop Lørdag d. 22. november kl. 13-17

Julehygge på café Søndag d. 7. december

Sted: evt. Den Franske Café, Sortedam Dossering 101, København

AARHUSGRUPPEN

Fyraftensmøde med Jette Sunesen fra Aarhus Litteraturcenter Mandag d. 6. oktober kl. 16-18

Jette fortæller om Litteraturcenterets arbejde

og visionerne for fremtiden. Vogn 1 på Godsbanen

Vores legendariske Årsfest 14. november kl. 17.30 - ?

Vi skal spise, drikke, danse, feste, snakke, quizze og have det dejligt sammen! Vogn 1 på Godsbanen

Skab!

Fra kl. 17-20 på følgende datoer: 21. oktober, 18. november, 9. december

Åbent skrive- og litteraturværksted i Vogn 1 på Godsbanen

LEGATER

Dansk Forfatter- forenings understøttel- sesfond

Legatmidlerne uddeles til primært efterladte enker og enkemænd efter forfattere og sekundært til afdøde forfatters efterladte børn og/eller andre efterladte. Den samlede uddelingssum er 20.000 kr.

Ellen og Nils Nilssons legat

Legatet uddeles til en langvarigt syg og økonomisk trængende forfatter. Legatnyderen skal kunne dokumentere sin sygdom. Vedlæg kopi af seneste årsopgørelse. Den samlede uddelingssum er 20.000 kr.

For alle tre legater gælder, at:

Ansøgningen skal være Dansk Forfatterforening i hænde senest d. 4. november 2025. På ansøgningen skal det være tydeligt markeret, hvilket legat der ansøges om. Legatet beskattes som almindelig indtægt. Der sendes kun svar til de ansøgere, der får tildelt legatmidler.

NYE MEDLEMMER

Liv Andrea Banner, Kbh. Ø
Senest udgivne titel: *De Skyldiges Klub*, Brændpunkt, 2025

Anna Jacobina Jacobsen, Illust., Kbh. SV
Senest udgivne titel: *Gakkelse og de 10000 stjerner*, Dansk lærerforening, 2024

Anne-Sofie Storm, S, Kvindelige Forfattere, Middelfart
Senest udgivne titel: *Skyggen af et liv*, Falco, 2025

Søren Mogensen, S, Sorø
Senest udgivne titel: *Munken*, Attika, 2020

Louise Hvilshøj Andersen Trankjær, DOF, Aarup
Senest udgivne titel: *Vi var så blidt i verden*, Hoi, 2024

Henrik G. Juul Jensen, S, Stege
Senest udgivne titel: *Støj og stilhed. En bedemands rejse*, Politikens Forlag, 2012

Birgit Juel Martinsen, F, S, Horsens
Senest udgivne titel: *Et skridt på vejen*, Forlaget Heimdal, 2025

Jakob Viskum Vestergaard, F, Læremiddelgruppen, Værløse
Senest udgivne titel: *Regnskab og samfundøkonomi*, Samfundskøkonomisk forlag, 2025

Michael Koed Falkendorf, Læremiddelgruppen, Vipperød
Senest udgivne titel: *Danish Grammar*, *Naturally*, Historia, 2023

Barbara Østergaard, DOF
Senest udgivne titel: *Pæne piger når ikke til tops: kvinders 101 ubevidste karrieretriks*, Schultz, 2007

Britt Bøgesvang Basse, Egtved
Senest udgivne titel: *Min verden forfra*, Sweetheart Ink, 2023

Thorkild Kristian Olsen, S, F, Seniorgruppen, København V
Senest udgivne titel: *Åndeløs – en arbejdslivfortælling*, Content Publishing, 2025

Forfatteren Axel Thomsens Enkelegat

Legatets formål er at yde enker efter egentlige skønlitterære forfattere, herunder lyrikere, økonomisk støtte. Enker, der skønnes at have haft særlig betydning for deres afdøde mands produktion, bør under i øvrigt lige forhold fortrækkes. Legatet kan ikke tildeles enker, som senere har indgået nyt ægteskab. Legat tildeles på baggrund af økonomisk trang. Der uddeles i flere mindre portioner, men den samlede uddelingssum er 45.000 kr.

Anders Fomsgaard, F
Senest udgivne titel: *Syge Historier*, Gyldendal, 2024

Elsebeth Egholm, S, Kvindelige forfattere, Seniorgruppen, Aarhusgruppen, Risskov
Senest udgivne titel: *Det første offer*, Politikens Forlag, 2025

Martin Davidsen, Helsingør
Senest udgivne titel: *Himlens hvide rytter*, Hoi, 2025

Trine Ipsen, S, DOF, Kvindelige Forfattere, Karlslunde
Senest udgivne titel: *Meningen med livet er milkshake*, Lind og Co., 2025

Peter Mose, F, Frederiksberg C
Senest udgivne titel: *Fra strandliv til skyttegrav*, Hegelund & Mose Publishing, 2025

Anne-Mette Birkvad Deleuran, S, Kvindelige Forfattere
Senest udgivne titel: *Den første dag*, Gutkind, 2025

Cecilie Kondrup Michelsen, BU, Espergærde
Senest udgivne titel: *Lola på afstand*, Byens Forlag, 2025

Annette Birch, S, Kvindelige Forfattere, Charlottenlund
Senest udgivne titel: *Kærlighed i dødens skygge*, Read.Die.Repeat, 2025

Erik Claudi, S, Seniorgruppen, Aarhusgruppen
Senest udgivne titel: *Øen*, Trykværket, 2024

Christine Reinwald, Illustratorene
Senest udgivne titel: *Smerten og jeg*, Hunov & Haffgaard, 2022

Fatuma Sceek Ali Giumale, Nykøbing Sj.
Senest udgivne titel: *Hvor kommer du fra – min vej til Danmark*, Rosinante, 1994

Michelle Charlton, S
Senest udgivne titel: *Lykkebønner*, Byens Forlag, 2021

Marie Lau Florin, Snekkersten
Senest udgivne titel: *Til fods på Bornholm*, Muusmann Forlag, 2024

Kristoffer Jacob Andersen, BU, F Rødovre
Senest udgivne titel: *Du er en hund*, Silhuet, 2025

Sherilyn Nicolette Hellberg, DOF, København S
Senest udgivne titel: *Waist Deep*, Jonathan Cape, 2025

Preben Kærsgaard Philipson, F, Læremiddelgruppen, Valby
Senest udgivne titel: *Atlet, supporter, helt*, Idrætsslitteratur, Dansk lærerforeningens Forlag, 2022

Nelli Lassen, Illustratorene, Værløse
Senest udgivne titel: *Prinsessen på ærten*, 2024

Lisbeth Tolstrup, Kvindelige Forfattere, Valby
Senest udgivne titel: *Efterklange – Grete Balle*, 2021

Dansk Forfatterforening
Strandgade 6, stuen,
1401 København K
Tlf.: 3295 5100
Tlf.-tid: man.-tors. 10-12 og 13-15. Fredag lukket.
df@danskforfatterforening.dk
www.danskforfatterforening.dk

Formand:
Anne Sofie Hammer
formand@danskforfatterforening.dk

Jurist:
Anne Koldbæk
jura@danskforfatterforening.dk

Bogholderi:
Trine Larsen
bogholderi@danskforfatterforening.dk

Medlemsadministration m.m.:
Nena Wiinstedt (sekretær):
df@danskforfatterforening.dk,

Johanne Fabrin Beltoft: assistance@danskforfatterforening.dk,
Alberte Thrane Lindberg: medlemservice@danskforfatterforening.dk

Kursussekretær:
Kristina Nya Glaffey: kursus@danskforfatterforening.dk
Tlf.-tid: onsdag kl. 10-12 og 13-15

Sekretariatschef og webredaktør:
Morten Visby er vikar for Sara Strand, der er på barselsorlov.
mv@danskforfatterforening.dk

Bestyrelsen:

Anne Sofie Hammer (forperson), Juliane Wammen (viceforperson), Henrik Poulsen (kasserer), Stephanie Caruana, Cindy Lynn Brown, Ditte Wiese, Marie Priem, Nanna Gyldenkaerne, Zarah Juul, Kasper Hoff, Sanne Udsen, Sally Altschuler og Lotte Thrane.

Gruppernes styrelser:
S-gruppen
Stephanie Caruana (forperson.)
Sinus Reuss (næstfmd.)
Anne Nielsen
Anne Zenon
Eva Parum (kasserer)
Martin Holmslykke
Sanne Udsen
Anna Bridgwater (suppl.)
Anja Søndergaard (suppl.)
Sally Altschuler (supple.)

BU-gruppen
Ditte Wiese (forperson)
Lise Bidstrup
Maria Rørbæk
Gunnar Wille
Kasper Hoff (nyvalgt)
Tomas Lagermand Lundme
Michala Elk
Tine Kej (suppl.)
Jette Rydahl Sørensen (suppl.)
Anna Bridgwater (suppl.)

Illustratorene
Marie Priem (forperson)
Alice Snerle Lassen
Tomas Bjørnsson
Line Malling Schmidt
Zarah Juul
Peter Hermann
Simon Væth
Toril Bækmark (suppl.)
Kamila Slocinska (suppl.)
Kontraktrådgivning: Anya Winqvist

L-gruppen
Cindy Lynn Brown (forperson)
Erik Trigger Olesen
Jesper Rugård Jensen
Orhan Dogru
Pia Deleuran
André Lundquist
Irene Maria Sidenius
Thore Bjørnvig
Hans-Erik Rasmussen (suppl.)
Milena Rudez (suppl.)

F-gruppen
Thomas Dickson
Henrik Poulsen
Kaare Øster
Bjørn Forde
Sisse K. Ibsen
René Karpantschof
Charlotte Langkilde
Anne Hedeager Krag (suppl.)
Cathrine Erboe (suppl.)

DOF
Juliane Wammen (fmd.)
Birthe Lundsgaard
François-Éric Grodin
Ninna Brügmann Brenøe
Louise Ardenfelt Ravnild (1.-suppl.)
Siri Nordborg Møller (2.-suppl.)

Haikugruppen
Ulla Conrad (fork. ullaconrad@mail.com)

Portfolio

Hvad fascinerer dig så meget ved Carsten Niebuhr (1733-1815) og hans arabiske rejse, at du har skrevet en hel bog om ham?

Det er meget længe siden, at jeg som historiker begyndte at interessere mig for Niebuhr og for oplysningstiden. Måden, man bedrev forskning på dengang, er både sjov og fascinerende – de indsamlede planter til et herbarium, opbevarede dyr i sprit og tegnede kort og landskaber. De rejste ud og ikke efter kort, dem skulle de jo netop lave.

Bogen hedder *Niebuhr fortæller*?

Jeg har hele tiden været meget bevidst om, at min bog ikke skulle minde om eller afspejle Thorkild Hansens *Det lykkelige Arabien*. Og det er en af grundene til, at jeg har valgt at lade Niebuhr se tilbage på opdagelsesrejsen og rejseselskabet som gammel mand. Jeg ville gerne give ham mulighed for at fortryde og reflektere over ting og hændelser. Det er en skønlitterær roman, bygget over historiske begivenheder. Der er så mange fantastiske og spændende virkelige historier, så hvorfor ikke tage fat i dem i stedet for at opfinde nye?

Hvordan lavede du research til bogen?

Deltagerne skrev dagbog undervejs, og dem har jeg gennemlæst. Niebuhrs, den eneste over-

levende, var meget omfattende – og Anne Haslund Hansen har siden registreret og beskrevet alle fund, som Niebuhr havde med hjem. Blandt fundene var f.eks. tre mumier. Jeg har spurgt Glyptoteket, om deres mumier stammer fra Niebuhrs rejse, det kan de ikke bekræfte, men jeg tror det nu. Jeg har også rejst i flere af de områder, hvor ekspeditionen var; Muscat i Oman, Persepolis i Iran og Istanbul i Tyrkiet har jeg besøgt.

Og så begyndte du at skrive?

Ja, og den proces var kaotisk i starten. Jeg havde alt for meget research. Kim Leine har engang sagt, at først skal man skrive, og så researche bagefter. Jeg har måttet slås med teksten, kredset om den, fortrudt og skåret væk.

Hvad arbejder du på nu?

Min redaktør arbejder med mit manuskript til *Mungo Park fortæller*. Det venter jeg på at få tilbage. Mungo Park (1771-1806) var en skotsk opdagelsesrejsende, og min historie om ham har igen fokus på oplysningstiden, men her slaveriet og de forskellige synspunkter, der var på det dengang, med begyndende kritik af slaveriet. Det var ikke foreneligt med tankerne fra Den Franske Revolution. ❖

BIRGITTE ANDERSEN, forfatter, cand.mag. i historie og dansk. Aktuel med romanen *Niebuhr fortæller* om den tyske opdagelsesrejsende, kartograf og matematiker Carsten Niebuhr.